

K R Ö N I K A

Motiv från Bergsjön.

BERG 1962

Natur vid Bergsjön

Ordet natur, eller dess motsvarighet, har väl alltid mött människan alltifrån morgongryningen av mänskligt liv och förnuft. För nedtecknaren ter sig naturen vara det sanna, det rätta och bestående i världsaltet, samtidigt som denna påminner om min litenhet inför Skaparen, som, utan synlig materia, frambringat hela denna värld och dess jämvikt intill minsta atom.

Omslagsbilden återger ett litet stycke natur i Berg. Av växtligheten framträder tallen. Sydost om denna finns ett större område där tallen utgör största inslaget. Tallen är vårt lands ståtligaste och värdefullaste träd. Under segelfartygens tid användes tallen vid skeppsbygge. Ännu i dag dugde tallarna i bergsjöns närhet till "mastspira", — om nu dessa hade marknad.

Tallen å bilden utgör ett undantag från tallarna i grannskapet, dess yta är knotig samt bär spår efter avfallna grenar. Sjövindens, hård östan, har förkrumprat längden och gett trädet en förvriden form. Stormarna har tillfört roten styrka, som hållit krona och stam riktad mot skyn. Ytligt sett borde trädet skattat åt förgängelsen för bortåt ett sekel sedan. Emellertid syns det som om naturen slösade på livskraft. Tallkronan står ännu i full harmoni och grönska. Ett talande bevis för skaparkraften som låtit trädet leva och ge upphov till nya led. Naturvårdaren, hembygdsföreningen, har till länsstyrelsen framfört en begäran om fridlysning, — en tidsfrist för männen med yxa och såg.

Utsikten vid tallens fot bär allvarsprägel, tall och al kransa sjöns stränder, med Slättö och mörka skogskonturer från Tolg som bakgrund.

De mänskliga behoven, främst mat och bostad, har gett impulser till utnyttjande av naturens frukter. Dessa strävanden, att nå högre, är en skiljeväg mot natur och benämnes med ordet kultur. Denna kultur är inte naturens sanna och ousinliga kraftkälla, men kan likväl vara en god skaffare och skiftesman av naturens stora rikedomar samt en hävstång som lättar steg och sinne uppå levnadsvägen.

Den skrovliga tallen å omslaget bär tydligt vittne om kulturell gärning. Å sidan mot sjön har Televerkets män sargat gren

för tråd som leder tal och rest död trästam. En slående kontrast, natur—kultur, som ingalunda försköna landskapet. Å stammen sida mot allfartsväg har vägförvaltningen likaledes sågat gren som varit till hinders för trafiken.

För några år sedan bortförde vägmännen mo från slänten väster om tallen, varvid ett, till synes sterilt, sår uppstod i terrängen. Utan mänsklig omtanke läktes detta sår. Sol, regn och kyla har jämnat och minskat branten, frö från örter och träd har vuxit upp och gett liv och grönska.

Medsols runt sjön från väster ligger en odlad kulle som varit bebyggd, rester från husgrunden ligger kvar. Ett stycke från sjöstranden i sydväst ligger Prästgården och mitt emot denna norr om allmänna vägen gamla kyrkogården. Denna är omhägnad med mur, lagd av natursten, i hägnadens mitt kvarstå rester efter ett tempel, vissa hörnstenar och murar ligga ännu orubbade i fogbruket som rördes samman av byggningsmännen för sekler sedan. I helg och söcken har här släktled efter släktled fylkats tillhoppa, sökande tröst från ovan den gång tempelklockan manat samling. Vid porten har skaror av seklers kyrkfolk stått i väntan på allvarsmättade förkunnare som vandrat stigen mot templet från herdetjället i söder.

Norr om lägerstaden är marken utlagd till betesvall. Alar växa vid sjöstranden, mot nordöst tränger barrskog fram. Udden mitt emot Slättö är bebyggd och utgör ett vackert och naturskönt parti av Bergsjöns omgivning. Slättö är skogsbevuxen och leende. Öster om denna skjuter Prästgårdens ägor ut med några skogbevuxna uddar. Vid näsen möts Berg och Tolgs gränser. Här har legat en stuga benämnd Borgen, av namnet att döma, ett gränsfäste. Omgivningen här störs numera endast av vindens sus och böljors svall.

Längs sjöns östra sida syns urberget med blottad vattenslipad yta, gamla snedvridna tallar med rötter fastnaglade vid hälleberget samt en bakgrund av långa, raka, guldkimrande tallar dugande till mast och spira. — Ett oförglömligt panorama.

Förutom kyrka och Prästgård har bebyggelsen vid denna del av Bergsjön varit liten. Två boplatser stå ännu i minnet, Fröbo och

Hembygdsföreningens verksamhet år 1962

Årsmötet hölls i hembygdsgården den 6 maj under relativt god tillslutning. På detta behandlades i huvudsak stadgeenliga ärenden. Kassabehållningen uppgick till kronor 3.126:27 och medlemsantalet var 219, därutöver 17 ständiga medlemmar. Utöver årsmötet har styrelsen hållit fyra protokollförda sammanträden och vad som behandlats på dessa finns angivet i de vid samma tillfällen förda protokollen.

På traditionellt sätt ordnade hembygdsföreningen med Valborgsfest den 30 april och vilken fick god tillslutning. Samling skedde vid risbålet på idrottsplatsen, där pastorsadjunkt I. Jonsson höll vår- och hembygdstal och vårsånger sjöngs av kyrkören under kantor Einar Arvidssons ledning. I Bydegården visades efteråt tvenne landskapsfilmer, varpå följde musik, servering och samkväm.

Ett slättergille i gammaldags stil anordnades den 20 juni, då hembygdsparken slåddes. Ett 40-tal slätterkarlar och räfserskor hade infunnit sig och den äldste av slättergubbarna var Anders Lund i Lädja 77 år gammal. Man hade välslipade liar och den gamla brynhoen var med och hela parkområdet avverkades på relativt kort stund och gräset räfsades samman och såldes efteråt på auktion till den högstbjudande för 20 kronor. Slättern skedde till musik på en gammal vevgrammofon, som bl. a. spelade "Håll takten". Efter fullbordat slättervärv samlades man i mangårdsbyggnaden till slätterfest med risgrynsgröt och smörgåsar, kaffe och bakverk och det berättades slätterhistorier under det trevliga samkvämet. Denna slätterfest var den tredje i ordningen, som hembygdsföreningen hållit. Tidigare har sådana slätterfester gått av stapeln i Holma och i Hallgården.

Husförhör har under året hållits i hembygdsgården med Herrgårdens, Björka och Ernatorps rotar. De fick en gammaldags prägel över sig med verklig hemmiljö, samling i storstugan, stor brasa på den öppna spisen och levande ljus på borden.

Den årligen återkommande kyrkkaffesöndagen efter gudstjänsten hölls den 30 september i hembygdsgården och blev av kyrkofolket ganska livligt frekventerad. Kyrkoadjunkt I. Jonsson höll ett uppmärksammat anförande om hemmet och hemmets betydelse i anslutning till hembygdsgårdens karaktär av hem. Kulturföremålen togs samtidigt på e. m. i betraktande av de besökande.

Pensionärerna på Värendsgården i Lammhult uppvaktades av hembygdsföreningen med kaffe och ostkaka, varvid kyrkoadjunkt I. Jonsson samtidigt höll en andaktstund.

Kulturföremålen på hembygdsgården har under året utökats och omfattar numera en ganska betydande samling av olika slag av det som en gång tillhört äldre tiders förhållande.

Den årliga hembygdskrönikan har utgivits som vanligt efter ungefär samma storlek som tidigare och med varierande innehåll. Försäljningen torde ha skett i normal omfattning i ungefär likhet med de närmast föregående åren.

Styrelsen har i övrigt på bästa sätt sökt tillvarata de hembygdsvårdande intressena i socknen.

Styrelsen.

Väktarlyckan. Den förra låg på kullen väster om tallen. Stugans sista innevävnare, två kvinnor, äro för länge sedan avsomnade, — döda. Väktarlyckans stuga låg upp mot Thorshult. Enligt hörsägen lär siste väktaren varit en kulturens strimma, som lett

vandraren i nattens mörka timma, på töcknig stig vid Bergsjöns dimma, upp till helgedomen, där senare släkte rest kors vid fallen mur. — Kultur möter Natur.

Erik Karlsson.

Strödda minnen från min barndoms Berg

Här skall jag skildra några erinringar från min barn- och ungdoms vistelse i Bergs prostgård.

De äro gjorda efter mer än 50 gångna år från den tid, då jag som en av prostgårdens inackorderingar där fann en fristad och ett hem. Förhållandet var, att prosten Alfred Ekedahl i Berg var en utpräglad barnvän med ett varmt hjärta för barn och ungdom i allmänhet och i all synnerhet för dem som haft oturen sakna eller mista sina föräldrar eller förlora sitt säkra hem genom föräldrarnas omgifte med allt vad det medför av olycka för ett barn. Sådana tog han med öppna armar mot i sitt gästfria hem, då han också gärna på sommaren samlade sina närmaste barn omkring sig där.

Här måste sägas en del om den miljö prosten skapade. Själv kom han ju från Tolgs prästgård och hade vuxit upp under sin faders, kyrkoherde Jonas Ekedahls allvarliga förlägenhet med allt vad det innebar. Sina studier till präst bedrev han mest i hemmet under sin faders ledning, troligen till stor båtnad för resultatet. Han behövde bara göra några resor till Uppsala för åhörandet av vissa oundgängligen nödvändiga föreläsningar och för tentamina. Han avlade på rekordtid den gamla teologie kandidaten, som gav en kompetens vida över sedermera kandidaters, ja närmade sig en licentiats meriter. Att han behärskade både latin och grekiska samt hebreiska, är ju klart, då en präst måste kunna läsa bibeln på grundspråket. Som färdig präst var han först sin fader behjälplig som adjunkt i Tolg, men så fick han det då lediga pastoratet i Berg. Till en början bodde han kvar i Tolg och var bara expeditonsdagen onsdagen och söndagen för gudstjänsten i Berg. Det var vid denna tid, 1899, då Bergs prästgård var nybyggd men än utan ordnat hushåll, som jag i egenskap av sommarbarn i Tolgs prästgård gjorde Alfred Ekedahls bekantskap, en bekantskap, som skulle ha mycket stort inflytande på mig. Jag var då en 10års gammal gosse och vistades jämte min broder, som var 1½ år äldre i Tolgs prästgård, där vi den sommaren hade sällskap av släkten Ekedahls ungefär jämnåriga ungdom: härads hövding Emils två pojkar Johan och Anders samt deras syster, numera advokat Elisabeth Ekedahl i Stockholm, vidare Alfred Ekedahls systerbarn syskonen Elin, Harald och Ester Wägnér från Häl-

singborg, där deras far efter makans död gift om sig vilket gjorde dessa barn till deltagare i skilsmässobarns tragedi samt slutligen dåvarande lektorns, sedermera domprost Esaias Ekedahls båda flickor Ester och Ellen (Ella kallad). Min bror och jag hade ju genom våra föräldrars omgiften mist både far och mor och bodde hos vår farfar i Växjö. Han var ungefär jämn gammal med "gamleprosten" som Jonas Ekedahl i Tolg kallades, och de utgjorde den första generationen Leijonhufvudar och Ekedahlar, som boende respektive på Asa herregård och Tolgs prästgård voro förenade genom vänskapsband. Vi ungdomar voro alltså nu den tredje generationen. Jag hoppar emellertid över Tolgtiden utom följande.

Då Alfred Ekedahl på onsdagen skulle till Berg för expedition och sedan predikan på söndag fick jag ibland följa med honom. Avståndet var ungefär en mil och vi hade ej vagn utan promenerade hela vägen, en god träning för en ung pojke. Någon gång hände det att vi gingo bara halva vägen och då vid Bergsjöns norra ände vid Gynkelstorps gamla gästgivaregård togo Bergekan där och rodde tvärs över sjön direkt till Bergs prästgårdens brygga. Promenaden till fots tog något över 2 timmar i anspråk och både härunder och under roddturerna utsattes Alfred Ekedahl för den unges vetgiriga frågor om allt. Och på allt hade han svar att lämna.

Han berättade om Bergs herregård, då vi passerade de flera meter tjocka och 1½ meter höga stenmurar, som överallt kantade säteriets nu ganska stenfria åkrar. De voro byggda av de s. k. filisteerna, en motsvarighet till Selma Lagerlöfs Ekebykavaljerer, fast dessa "filisteer" ej bara voro herrgårdens dansande festkavaljerer utan också lade manken till under vardagens slit efterlämnande dessa stengårds gårdar som ett synligt minne av sitt slit. De utgjorde ju en billig arbetskraft för dåvarande ägaren, den store jorddrotten kammarherre Gyllensvärd på Åby m. fl. gårdar, bland dem Bergs herregård.

En dotter eller var det kanske en sondotter till honom, Ida, fick Bergs herregård och gifte sig med en Hoffberg, men efter att hon fött honom flera barn, dog han och hon nödgades anställa en inspektör, som blev en Skogström, Elis, vilken snart nog avancerade till hennes man nr 2. Även med

honom fick hon en del barn och yngst av dem Birger, som sedermera kom att efterträda fadern som patron på gården, som det kallades då. De äldre barnen blevo skolade på olika sätt men Birger stannade troget kvar hos mor och far och blev med tiden en skicklig jordbrukare fullt kapabel att en gång självständigt övertaga gårdens bruk sedan han lärts upp från botten i alla göromål. — Gamle patron Skogström minns jag väl, då prosten Ekedahl ofta hade ärende till herrgården och jag fick följa med. Patronen som hade en omfångsrik kroppshydda och ett stort vitt skägg satt vanligen på sommaren utanför sitt imposanta corps de logis mellan ett par av de stora vita pelare, som uppburo arkitravet över huvudingången till den långa byggnaden. Samtalen mellan prosten och patronen rörde sig vanligen om någon sockenangelägenhet. Det var på den tiden, då en person kunde ha 5 000 (maximum) röster och man röstade efter fyrk. Då hade patronen och prosten tillsammans så många röster, att det bara erfordrades en eller två bönders röster till deras för att bilda en betryggande majoritet för genomförandet av ett beslut på sockenstämman. Både patronen och prosten voro ju helt naturligt konservativa var och en med sin särskilda färg och vanligen voro de också överens — denna form av despoti tror jag dock kunde räknas till den upplysta — då båda ville socknens bästa.

Om allt sådant talade Alfred Ekedahl med mig precis som om jag begrep det — och småningom gjorde jag det väl också om än en del för mitt ungdomliga sinne var en smula dimmigt.

Ett speciellt minne av gamle patron Skogström har jag, då jag under en av mina sommarvistelser fick följa med honom som grindpojke under en resa han måste göra. Ja, se det fanns massor av grindar på den tiden, som stodo rätt över landsvägen — det var långt före bilarnas tid. Ofta stodo småpysar och flickor vid dessa grindar och passade, då en körande kom i förhoppning att för sitt öppnande av grinden erhålla någon liten grindslant, och det fingo de ju också vanligen. Nu var patronen om ej snål så dock ekonomisk och räknade ut att de 17 grindarna fram och åter gjorde 34 grindslantar — det var billigare ta med sig en pys. Och jag var mer än villig. I god tid före en grind saktade patronen av och jag hoppade kvickt av sprang fram och öppnade grinden, för att sedan patronen kört genom åter äntra upp på min plats. De vid grinden stationerade ordinarie grindpojkar

vingo då intet. Min belöning blev utom den saft och de kakor jag fick vid ändstationen spänningen och nöjet att sitta bredvid socknens pamp och åka.

Skogströms och prästgården hade gemensamt badhus med brygga, uppförd på herregårdens ägor vid Bergsjöns strand. Dit stod ju ungdomarnas håg naturligen i hög grad. Men mer därom längre fram.

När prosten flyttade in i Bergs prästgård, sedermera prostgård då han blev prost, så medförde han som värdinna sin syster Maria Ekedahl och fröken Ignatia Holmström, som haft skolhushåll för honom själv och bröderna under skoltiden i Växjö. Härtill kom så två hembiträden, på den tiden kallade pigor. Denna stora hushållsbesättning erfordrades, då inom kort sammarens invasion skulle komma med alla syskonbarn plus de föräldralösa skara. Utom mig själv kan jag här nämna Nils Fulton och hans vän Tore Wirgin och så Curt Munthe, den trognaste av alla.

PRÄSTGÅRDSMILJÖN.

I prästgården styrde två: prosten i sin expedition och över alla yttre förhållanden, i hushållet och de inre förhållandena hans syster Maria, och hon gjorde sitt med den äran, allt gled tyst och friktionsfritt nästan som på en större herregård. Vi ungdomar bodde, de mindre i stora huset övervakade i någon mån av tant Ignatia Holmström, de äldre i "Lilla stugan" en flygelbyggnad från den länge sedan rivna gamla prästgårdens tid. Tant Ignatia Holmström bestridde med sin ålder hustomtens roll, var tidigt uppe och såg till att maskineriet kom i gång. De två husassistenterna hade fullt jobb hela dagen. Denna började med att prosten efter sin morgongymnastik tog sig en promenad, vanligen skogsvägen mot Hjulatorp förbi södra änden av Bergsjön, vari han hade sina fiske-tyg utsatta. Ofta avbröts då promenaden av vittjande av dessa. Det kunde då hända, att hommorna voro bristfulla med härliga braxnar. Då tillkallades vi och så räddades hela fångsten upp och lades i en fisksump, som iordningställdes av prästgårdsarrondatorn genom att ordna en utvidgning av en bäck, som flöt genom ägorna. Där kunde man sedan vid behov häva upp middagsfischen. Åter till prestens promenad, som han utsträckt en bit genom skogen för att vid återkomsten förrätta husandakten, en kortare betraktelse jämte avjungandet av någon psalm. Där-efter först blev det frukost. Vi ungdomar voro ju ärligt talat ej så intresserade av

andakten, men respekterade ju prostens önskan att alla skulle deltaga. Någon gång klickade det emellertid och man kom upp något försenad, dock i tid till det lekamliga.

Tiden till sommarbadet ungefär klockan ett voro vi alla strängt sysselsatta på var sitt håll och mest höll vi till på sjön eller dess närhet. Klockan ett kom prosten ut, och i samlad trupp gingo vi till badhuset, där Skogströms med sina ungdomar mötte. Patronen flöt ju som en kork på vattnet men vi andra måste simma i det våta. Vägen till badhuset var en stig genom patronens område, där han ibland hade en ungjur betande. Det hände som jag minns en gång att tjuren gick till anfall mot oss; vi räddade oss emellertid genom en hastig reträtt upp på den stigen följande stora stengärdesgården, där tjuren ej kunde nå oss. Men en i sällskapet, en tillfällig gäst, nämligen trädgårdsmästare Sytte eller Johan i Ör, som han också kallades, kunde ej häva sig upp på stenmuren. Då tjuren kom honom allt närmare upphov han ett verkligt ramaskri, ja, aldrig har jag hört dess like, och resultatet blev ej heller — tjuren blev antingen rädd eller så förbluffad, att han vände och försvann in i småskogen. Den första timmen i badhuset var reserverad för herrarna och badet begicks utan badkläder, då gemensamhetsbad ej förekom. Det var sommaren 1900, då jag och mina jämnåriga av släkten Ekedahl under vår äldre kamrats, Harald Wagner, ledning lärde oss simma. Det kostade Harald en del tioöringar att få oss hoppa i från bryggan. Men snart nog sam vi som sälar. Klockan halv tre skulle vi ha lämnat badhuset, som då skulle stå till damernas disposition. Vid hemkomsten från badet var det brukligt att både prosten och vi en stund åto av bärbuskarnas goda både vin- och krusbär. Damernas hemkomst var signalen till att middagen nu skulle avätas, ofta nog under sommaren då i bersän under de skyhöga askarna — alla hjälpte till med ut- och sedan med inbärandet av faten som langades ut genom köksfönstret. Efter middagen var det siesta med kaffe och postutdelning. Mot kvällen kom så aftonandakten på liknande sätt som morgonandakten. Var det vinter följde så en stund i prostens rum vid brasa.

POSTALA FÖRHÅLLANDEN.

I slutet av 1890-talet och i början av 1900-talet var det postala i Berg enligt nutida pretentioner mycket enkelt. Vi hade en postdag i veckan till att börja med omkring

1902 utökad till två dagar: onsdag och lördag. Det var en man, Erik Ossian, som åtog sig postbäringen från Lidnäs till prostgården och i förbifarten lämnade han av herrgårdens post där. Till att börja med gick han de 1 och tre kvarts milen men sedan skaffade han sig en skranglig vagn med något tycke av förminskad vilda vesterns pionjärvagn och en liten häst. Nu började han också privat ta bud med sig till och från gårdarna och tjänade sig småningom upp till bättre både vagn och häst och slutligen egen stuga i Lidnäs. Men då hade postdagarna utökats till alla vardagarna. Efter avlämnandet av postportföljen slog sig Ossian ner i prostgårdens kök och fick en rejäl middag. Under tiden bars portföljen in till Prosten som högtidligen öppnade denna och utdelade vars och ens post. Denna stund räknades som dagens högtid och alla ankommande försändelser blevo noga granskade. Därför hände det ibland att vi cyklade upp till kyrkan och mötte Ossian där, då han vid poststationen där stannade för avlämnande av annan post — då var det möjligt att snappa undan ett brev eller annan försändelse, om vars ankomst man ej ville att hela prostgården skulle ha vetskap.

SÖNDAGARNA OCH SOCKENBUD.

På söndagarna var rutinen något olika mot vardagens. Helgdagen började redan på lördagens eftermiddag med krattande av gångarna i trädgården och ansågs definitivt ingången i och med helgmålsringningen, som prosten alltid markerade genom att gående fram och åter på uppkörsvägen till prostgården passa på att då ringningen tog sin början ta av sig sin hatt med en svepande gest sålunda hälsande kyrkoklockornas tonande ut över bygden. Naturligtvis var det brukligt att gå så gott som man ur huse till kyrkan för att avhöra högmässan där. Det gjorde vi också i regel. Stannade någon hemma, så var det utom den, som hade matbekymren om hand någon, som för tillfället hade något godtagbart skäl. De övriga promenerade i sällskap med prosten den 2½ kilometer långa vägen till kyrkan. Mycket sällan åkte prosten, fast han i arrendekontraktet hade kyrkskjutsar i tillräcklig mängd. Bergs kyrka ligger ovanligt vackert och på som jag tror den högsta punkten i församlingen med milsvid utsikt över bygdens skogar, sjöar, gårdar och flera kyrkor. Vid framkomsten till kyrkan gick prosten hälsande genom folkmassan, ty det var vanligen fullt av folk. Karlarna grupperade för sig

pratande om sina intressen och kvinnorna för sig. Vi gingo vanligen direkt in i sakristan, där kyrkvårdarna mötte. De voro båda sedan många år vana i sina göromål med att hjälpa prosten på med prästkappan, att ställa in blommor på altaret eller ordna med något annat. Menigheten intågade senare, kvinnorna först och därefter männen, och var grupp hade sin sida av kyrkans bänkar, som dessutom voro gårdsvis fördelade. Kyrkvårdarna hade en liten bänk till höger framme vid koret nära dörren till sakristian, och Bergs säteri hade också en sådan där. Vi ungdomar fingo sitta i herrgårdens bänk, som endast vid sällsynta tillfällen upptogs av sina ordinarie innehavare. Det gammalmodiga med karl- och kvinnosida upprepades om man så kan säga i klädedräkten — kvinnorna hade nästan 100-procentigt schaletter, en hatt var något ovanligt och på någon annan än ett s. k. herrskapsfolk ansågs den tyda på högfärd. På orgelläktaren regerade klockaren Blomstrand, som i sin världsliga gärning var handelsman och bodde strax vid kyrkan. Under veckans vardagar stod han i sin bod, en verkligt gammaldags sådan, och sålde sirap, mjöl, sill och allt som man kunde önska sig. Vi ungdomar brukade köpa för fem öre blandade karameller, och fingo då ofta en eller 2 på köpet. Äldre övergingo vi vid inköpen till 5-öres cigarrer och tobak. Det påstods, att Blomstrand aldrig under hela sin tid som klockare — 50 år — hade bevisat en högmässa. Saken var den, att så fort han spelat psalmen före predikan, gick han hem till sitt och tog sig en liten siesta, kanske ock något till bästa. Därvid hände någon gång, att hans återkomst, som ju skulle inträffa, då prosten avslutade predikan, kunde fördröjas. Prosten läste då välvilligt några psalmer extra för att bereda sin värderade klockare och kantor tid att komma upp på orgelläktaren för att leda den sång, som då skulle börja. Som synes rådde ett gott förhållande mellan präst och klockare trots den senares bristande kyrklighet. Blomstrands lanthandel var av det slag som borde ha bevarats t. ex. på Skansen i Stockholm och den var ej bara en handelsbod, den var ock den plats varifrån nyheter spridde sig mellan sockenborna, då dessa vid sina inköpsbesök gävo sig god tid att sitta eller stå i boden och prata med varandra. Blomstrand hade emellertid en modernitet, telefon, som ej fanns på annat ställe i socknen utom på herregården. — Efter gudstjänsten blev prostens vanligen fördröjd av samtal med en del av sina sockenbor, som ville rådgöra med honom i ett eller annat. Därför gingo vi

ungdomar då i förväg till badhuset, ty badet förlades till tiden omedelbart efter gudstjänsten. Middagen blev också tidigare om söndagarna på grund av den eftermiddagsandaktsstund, som skulle passas in mellan middag och kvällsmålet. Denna andakt hade just ej vårt gillande, då den ju klippte av eftermiddagen, som ej kunde utnyttjas som vanliga sådana till allehanda sådana bestyr, som ungdomar pläga ta sig till. Efter läsningen av den betraktelse, som utvalts ur någon postilla, blev det så eftermiddagskaffe eller saft med kakor — denna del av dagen gillades mycket av oss.

Prosten hade emellertid ej bara expedition och predikan och därmed sammanhängande att utföra. I prästens själavård om sina församlingsbor ingår också något, som kallas sockenbud, d. v. s. besök hemma hos församlingsbor, som av en eller annan anledning ville tala med sin själsasörjare. Socken var till sin form långsmal, så det kunde bli 1½ mil långa promenader för prosten vid dessa besök, men han nekade aldrig utan gick villigt i ur och skur sommar och vinter — det fanns nog ingen stuga i hela socknen, som ej haft besök av honom; också kände han sina församlingsbor samt och synnerligen. Många hade han både döpt, konfirmerat och vigt. Vid dessa sina besök hos vanligen gamla, som behövde religionens tröst, någon gång också nattvarden, hände det att prosten efterlämnade en psalmbok eller en bibel i gåva, då han gick. I dessa böcker insmög han då så var skäl en eller flera sedlar, tior eller någon gång en femtiokrona som gåva till de behövande. Läste de då i böckerna, funno de sedeln, gjorde de det icke blev gåvan liggande obrukad. Jag tror prosten gav bort minst hälften av sina inkomster. På sig själv tänkte han aldrig. Han var så ekonomisk i det fallet att t. ex. löste sin klädfråga genom att inköpa ett större parti tyg och sedan hade en hemskräddare, som sydde tio kostymer på en gång av detta tyg, så fick den ena kostymen efter den andra göra tjänst. Men innan den blev allt för sliten gavs den bort, vanligen till Johan i Ör. Det fanns på den tiden än folk som tog mot en brukad kostym utan att fryna på näsan. — Ibland fick jag följa med farbror prosten på sockenbud, då det ej gällde sådana här allvarliga fall. Jag erinrar mig två sådana sockenbud, då jag var med. Ena gången gällde det en arvsangelägenhet, varvid prostens råd önskades och även gavs. Sedan förhandlingarna voro över till allas belåtenhet, bjöd värdfolket på brännvin i små spetsglas, flaskan ställdes rätt upp och ned på en tallrik mitt på finbordet, och

på tallriken låg det sockerbitar runt kring flaskan. Att ej ta emot förtäringen skulle vara att sära värden. Jag med mina något över tolv år slapp ju och fick i stället ett glas saft. — Den andra gången jag fick följa med farbror Alfred på sockenbud var då han kallats till ett par äkta makar i Bredhult för att söka mäkla fred mellan dem. Övnskapen hotade övergå till skilsmässa, och *det* var nu något, som prosten djupt ogillade. Först hörde han den ena parten, sedan avlyssnades vad den andra hade att säga. Det visade sig, att som så ofta början till osämjan varit en bagatell, som emellertid lätt till att det ena argare ordet än det andra växlats, och sedan var det ej lätt att få sakerna i goda gängor. Början var i detta fall delandet av en byrå! Byrån hade 5 lådor. Vardera makarna togo så två lådor var i all sänja, *men* sedan, då den femte lådan skulle placeras, var det stopp på överensställelsen; ingen ville ge vika och låta den andre få den lådan. Nu sökte prosten förmå dem att tudela denna olycksaliga låda, men nej se det var de överens om, att det ej låte sig göra. Förslaget att låta den stå oanvänd hellre än att gräla om den godtogs, ej heller. Ej heller förslaget att byta bort byrån mot en på fyra eller 6 lådor. Med ett ord sagt, det gick ej att försona dessa makar. Vi fick med oförrättat ärende kunde man säga återvända till prostgården. Det påbörjade grälet fortsatte och utvecklade sig till en tragik för de båda makarna synnerligast för hustrun, ty detta var på den tid då mannen var sin hustrus målsman. Mannen reste bara helt sonika sin väg, och där satt hustrun på gården och kunde ej sälja produkter för sitt uppehälle, ej heller maktade hon sköta gården. Hon kunde väl till en tid ta ut för eget behov av vad där fanns, men några kontanter fick hon ej in. Mannen däremot kunde ta inteckningar i gården och leva livets glada dagar, så länge där var något av värde kvar. Hur det gick till slut kan jag ej nu erinra mig. Tror dock det gick den vägen, att hustrun nödgades söka skilsmässa för att därigenom få ut något till sitt livsuppehälle.

NILS FULTON.

Den av alla de hemlösa som i Bergs prostgård fick sig en fredad plats, var väl denne Nils Fulton kanske nog den intressantaste. Han var född i Göteborg, och fadern dog, då han var helt liten. Modern gifte om sig, men även hon dog snart nog. Styvfadern var emellertid snäll mot den föräldralöse,

men även han gifte om sig. Så hade gossen då både styvfar och styvmor. Det blev ej någon idealisk uppväxt, och så ordnades det så att Nils F. fick komma till Berg. Där var han några år och läste för prosten, så att han inhämtade något mer än vanlig laglig folkskolekunskap. Men efter ett par år, då han väl var cirka 15—16 år lämnade han Berg och gick till sjöss på handelsfartyg. Där for han under ett par år så illa, att han bruten av reumatisk värk återkom till Berg. Hans fader hade emellertid vid sin bortgång efterlämnat ett litet kapital, som genom förmyndarens kloka hushållning och placering vuxit till omkring 20 tusen. Av dessa pengar fick nu Fulton på prostens hemställan disponera så mycket, att han kunde förverkliga sin önskan att sätta upp en hönsgård i Bergs prostgård. Härigenom skulle han ju få något att göra och som var samtidigt nyttigt som ett led i återställande av hans hälsa. Tomt fick han gratis disponera i ett hörn av trädgården. Så köptes det avelsägg, en s. k. konstgjord moder, och en vacker dag voro vi alla samlade kring denna tingest för att bevittna, hur det ur äggen krälade fram massor av små dunbollar. Dessa växte och utfodrades efter alla konstens regler efter de hönsskötselböcker Fulton inköpt. Hönshuset var också praktiskt inrett, och när väl hönsen blivit större började äggen komma. Nu gällde det få avsättning för varan. Det visade sig vara ett ganska svårlost problem. Men Fulton klarade det genom att sätta i gång och agitera bland socknens bönder om bildandet av en äggförsäljningsförening. Han fick den också bildad och kontrakterade med Nordiska Kompaniet i Stockholm om att det skulle köpa allt vad föreningen kunde producera till ett godtagbart pris. Fulton kuskade under denna tillblivelseid kring i socknen och troligen finns det ännu någon f. d. medlem i den senare avsmnade föreningen, som minns honom. Enligt bestämnelserna skulle medlemmarna i tur och ordning hos de andra avhämta veckoskörderna av ägg, som då skulle vara stämplade med ägarens nr-stämpel och äggets värpdatum, så packades äggen i lämpliga lådor och avsändes ävenledes av den, som var i tur. Härigenom nedbringades ju omkostnaderna. Genom allt detta arbete med hönsen fick Fulton snart sin hälsa tillbaka. Han och jag, som nu var i högsta ringen och skulle bli student nästa år — det var 1909 — bodde nu i lilla stugan, och jag fick hjälpa honom med äggsjournalernas förande, ja även med andra göromål i hönsskötseln. En hel månad fick jag ensam sköta hönseriet, då Fulton var på resa. Han hade nämligen

ledsnat på det lugna livet och ville slå sig på något annat. Det, som bidrog här till, var att han blivit 21 år och då tillträtt sitt arv. Nu tänkte han slå sig ned i Hälsingborg — det skulle vara en sjöfartsstad. Och där skulle han ägna sig åt skeppsmäkleri. Han lyckades också under denna månad erhålla en plats i Hälsingborg. Prosten köpte nu hans hönshus och djuren, men gick ej med i äggförsäljningsföreningen, som dessutom redan visade tecken på avtynande. Fulton för en dag lämnande ett stort tomrum efter sig. Efter ett par år i Hälsingborg var emellertid hans arv förtärt. Då sålde han resolut sitt ej oansenliga bo och för detta kapital skulle han så fara till holländska Ostindien och där försörja sig, närmare bestämt på Sumatra. Före sin avresa gjorde han en blyxtvisit i Berg för att ta avsked av oss alla. Det var storstrejksåret och Fulton kom närmast från Ramlösa, det enda stället i Sverige som hade rätt servera sprit trots strejken. Fulton hade ock en välförsedd koffert med sig. Då bodde Harald Wägner och jag i lillstugan. Det blev en del festande. Men det var ej bara sprit han hade med i kofferten, han hade den också ganska packad med fyrverkeripjäser av alla slag. Det blev fyrverkeri flera kvällar med både vackra och knallande saker — jag tror han skrämd bort fisken för en lång tid från södra änden av Bergsjön genom de stora fräsare han där släppte loss — dessa foro kring ganska lång stund under avgivande av ett helvetiskt väsande och utvecklande av lågor och gaser till fiskarnas förskräckelse. Jag minns också hur Fulton, som låg i mitt rum i stugan, plockade upp alla sina till ett 30-tal uppgående skor och ställde dem i en rad på golvet i stugans kök. Hans senare öden på Sumatra voro i huvudsak anställning på en holländsk gummiplantage som förman och småningom disponent på en sådan plantage. Det räckte på den tiden att vara en vit man för att få anställning med goda inkomster. Under en femårsperiod ingick också i lönen sex månaders semester med fri resa till hemlandet första klass och återresa efter semestern. Två gånger under sin Sumatratid gjorde Fulton också sådana resor hem, och vid den senare var han nygift och fick den gången på amerikanskt manér disponera Elin Wägners villa i Berg, den s. k. Lilla-Björka, för sin smekmånad. Jag var emellertid då ej i Berg, varför jag icke råkade Fulton vid detta tillfälle. Vid uppnådda 55 år pensionerades tjänstemän i tropikerna. Fulton vände då hem med en sparad slant, och köpte då en gård uppåt landet för att där idka kaninavel. Men blott ett par år där-

efter, jag tror omkring 1936, avled han. Fulton var en ovanligt rakryggad uppriktig typ, främmande för allt fjäsk och tillgjordhet, en vän att hålla i handen. Som sagt, troligen finnes det än och annan i Berg, som minns äggförsäljningsföreningens startare. —

HARALD WÄGNER, JUSTUS LUND- BERG, TORE WIRGIN.

Harald Wägner var som förut sagts systerson till prosten Ekedahl och under många år trogen sommargäst och Bergbo. Han var både min äldre kamrat och vän samt lärare den sommar jag hade feriearbete, då jag genom en svår sjukdom blivit kuggad vid flyttningen till nästa klass. Nu skulle Harald hjälpa mig reparera mina brister. Men Harald lärde också oss yngre simkonstens mysterier. När jag senare kommit upp i gymnasiet hade jag nöjet hjälpa Harald rent manuell med ordnandet av hans kortsystem till hans då under utarbetande varande doktorsavhandling. Han skrev om ett par små prepositioner hos en grekisk författare, som levat för cirka två tusen år sedan. Jag vill minnas, att avhandlingen hette: *De prepositionibus epi et epros apud Plutarchos*", dvs. Om prepositionerna epi och epros hos P. Och avhandlingen skrevs på latin, och på klingande latin försvarade Harald i tidens fullbordan sin avhandling och avlade en glänsande doktorsexamen. Han hade fullt väl professorliga kunskaper. Emellertid behärskade han ej bara latin utan även grekiska, hebreiska, sanskrit och ett par österländska språk till plus varianter, för att ej tala om de stora västerländska språken engelska, franska, tyska och italienska. Sista sommaren vi kamperade i lillstugan hade han satt i gång med studiet av ryskan, för vilken han lyckades intressera även mig, fast jag ej kom någon vidare lång bit på det kunskapsträdet. Han var en stor skeptiker och en boren humorist, och umgänget med honom betraktar jag nu efteråt som en av de fördelar jag kom i åtnjutande av som Bergbo. Efter sin examen ägnade sig Harald emellertid ej åt akademiskt arbete utan blev tidningsman och levde många år i utlandet som representant för svenska tidningar. Dessutom utgav han ett par underbart välskrivna böcker, om än det aldrig blev den stora roman han brukade tala om att skriva med motiv från den romerska kejsartiden. — Så vitt jag kan minnas besökte Harald blott en gång Berg sedan han lämnat det, och då hade han varit gift flera år med Ellen Rydelius, också hon ett språkgeni och även an-

ställd då hos Dagens Nyheter. Vid detta besök hade de även sin lilla söta dotter, Ria, nu chefredaktör för tidningen Idun, med sig. Ria, som hette Maria, möjligen efter prostens syster Maria, var vid detta besök ungefär sex år gammal. — Justus Lundberg var systerson till den berömda och lärde Urs-hultskyrkoherden Widerström, som hade uppehållit professur på sin tid i Lund. Justus kom till Berg därigenom att han var anställd som informator hos prostens bror häradshöfdingen för hans båda gossar Johan och Anders. Justus var en allvarlig typ men smälte bra in i den Bergska miljön. Ja, han gjorde det till och med så bra, att han framdeles gifte sig med domprost Ekedahls äldre dotter, Ester. Han har numera återbördats i viss mån till Berg genom att han och hans hustru köpt sig ett ställe i Rösås by, varifrån de kunna blicka ut över Bergs underbart vackra bygd. —

Tore Wirgin, den siste i denna rad, var bara en sommar Bergbo, och han kom dit som god vän med Nils Fulton, ej av de anledningar, som annars förskaffade oss plats i det prosterliga hemmet. Han hade inga olyckliga familjeförehållanden, ej heller var han i små omständigheter, tvärtom var han efter den tidens begrepp en rik yngling. Han var den utpräglade storstadspojken, men ganska trevlig till sitt sätt, en följd av en vårdad uppföstran. Det var den sommaren, då vi skulle bygga oss hyddor. Tore Wirgin och Nils Fulton hade valt en stor stenhäll i östra delen av Bergsjön invid den till prostgården hörande skogen till plats för sitt bygge. Men det blev aldrig färdigt, för Tore ville bara samla bräder, stakar, mossar osv. och allt staplades på hällen, men som sagt längre kom ej det bygget. Fulton hade nog velat sätta i gång, men han var den svagare i det teamet. I samband härmed får jag här vidröra mitt och Johan Ekedahls bygge. Vi voro ju ett par år yngre, varför vi ej kunde få vara med Tore och Nils i deras bygge. Vi utvalde i stället en liten holme i Lillsjön, som låg på gränsen mellan Bergs prostgårds och Hjulatorps ägor, tyvärr oss ovetande låg hela holmen på Hjulatorps ägor. Där fann vi en lämplig plats mellan fyra tallar, vilka bildade stommen till vår hydda. Genom att fälla ett par smäckra tallar och kapa granar på ris kunde vi få en verkligt fin hydda, där vi kunde stå upprätta och ur vars taköppning vi hade ordnat en stega med pinnar på två av tallarna, så vi hade en utsiktspunkt jämte ett golv däruppe att stå och speja efter eventuellt kommande fiender. Vi lekte så. När hyddan var färdig inbjöds hela prostgården

på invigningskalas, vartill Maria Ekedahl ur prostgårdens förråd offrade massor av kakor, kaffe m.m. Vi hade en liten otät eka, vari vi hämtade en å två gäster åt gången ut till holmen, som hade ett synnerligen gott hjortronbestånd. Tyvärr upptäckte domprosten, att vi tagit oss orådet fälla träd på annans mark — vi trodde väl, att prästgårdsägorna ej hade några gränser. Domprostens ovetade lade någon kapon på vår glädje, men prosten Alfred skämtade bort saken, och när markägaren, som från stranden hade iakttagit vårt tilltag, kom till prosten för att tala om saken gjordes den upp i godo genom att han fick skälig ersättning för skadegörelsen. Farbror Alfred prosten var en man, som förstod ungdom och väl kunde skilja på elakhet och oförstånd. Slutligen övernattade vi en gång i hyddan medförande både filter, smörgåsar och kaffe. Vi hade då också infört elektriskt lyse genom att bruka ficklampsbatterier. Alltså ett slags camping långt innan detta ord vunnit burskap i landet. —

*Gamle-patron Elis Skogström, hans son
unge patronen, Gyllensvärdar, Karl och
Ernst i Vinninge, Rydströms i Vrån,
Elin Wägner m. fl.*

På Bergs herresäte regerade som sagt under min tid "gamle patron Skogström" som jag minns bäst sittande i sitt stora vita skägg framför gårdens imponerande långa fasad, varifrån han hade en god utsikt över allt, som tilldrog sig mellan de båda långa ladulängorna, som stodo längs uppkörsallén. Den yngste nu ende hemmavarande sonen, Birger, den blivande patronen i framtiden, var nu inspektör och övade den direkta tillsynen över arbetet på gården. Patronen själv skötte kontoret med telefonen, som låg strax innanför den stora korgstol, vari husets herre plägade ha sin plats. Den unge Skogström var ju flera år äldre än vi prostgårdsundomar, och då han dessutom var särdeles stark man åtnjöt han vår stora pojkbeundran. Från umgänget med herregården minns jag den var höst återkommande stora bjudningen på fru patronessans, född Gyllensvärd, födelsedag. Speciellt då en gång, då Birger hade från staden införskaffat en del fyrverkeripjäser, som han skulle avbränna på fältet till sin moders ära. Den gången inträffade det av någon oförklarlig anledning, att Birger inte släppte taget om skafet till

en raket — följden blev ju en ganska obehaglig brännskada på handen. Ja, det vill säga, han höll ju inte fast så länge just! Tydligt hade han ej inhämtat, att man sätter ned skaften i jorden, innan man tänder på. Kalaset i övrigt var som kalas på landet den tiden en verklig fest av massor god mat och dryck och treven samvaro. Gäster voro utom vi prostgårdare naturligtvis i första hand släkten, Gällensvårdar och de Hoffbergare, som kunde uppdrivas samt ett antal av socknens större bönder allt efter fyrktal, först då de närmaste grannarna Karl och Ernst i Vinninge, som hade stora fält i bredd med herrgårdens, lika fint stenfria, så man misstänkte, att de förut omtalade filisteerna på kammarherre Gyllensvårds tid nog plockat sten även på deras åkrar. Efter middagen, som äts vid småbord och delvis gående, blev det åt sjösidan under ett pergolaartat tak serverat kaffe med olika sorters *avec*, bl. a. punch, något som vi halv vuxna ungdomar särdeles senterade och fingro dricka. — Jag kommer nu till Elin Wägner, som ju också tidvis vistades i Berg och slutligen byggde sig en egen villa där på kyrkovärdens i Björka ägor, varifrån hon fick avskända en tomt. Därifrån var det en alldeles bedårande utsikt över Berg, Tolg och flera socknar. Men det var en olägenhet med hennes tomt. Det sades, att en zigenerska en gång i Björka av husmodern där vägrats begärd vattendrickning. Då hade zigenerskan läst över gården så att brunsvattnet sinade. Denna förbannelse vidlådde även den av Elin Wägner köpta delen, så det var länge omöjligt få vatten. Slutligen lyckades två jag tror tyska specialingenjörer med konststycket att tränga ned till grundvatten. Som hustomt och allt i alla hade Elin sina gamla vän Linnea, som stod för köksdepartementet med den åran — ett besök hos Elin i hennes Lilla-Björka, var i gastronomiskt hänseende en upplevelse, för Linnea hon kunde sin konst. —

CURT MUNTHE.

Det var, tror jag, år 1910, då Curt Munthe gjorde sin entré i Bergs prostgård. Han hade tidigt mist sin mor och det i en ömtålig ålder, då en mors ledning betyder så mycket. Jag vistades då som nybliven student i prostgården jämte en av prostens brorsöner, Anders E. Curts fader, kammarråtspresidenten Munthe, avlämnade personligen sin son till Alfred Ekedahl och hans syster Maria. Curt slog rätt så fort rot i den vänliga miljö i Bergs prostgård, där han blev delaktig av

så helt annorlunda förhållanden än dem han varit van vid i storstaden Stockholm. Hans studier skulle ledas av prosten själv i de flesta skolämnena, men åt mig anförtröddes svenska språket, engelska och historia. Trots åldersskillnaden mellan oss, det var ju cirka 11 år, grundlades här en ungdomsvänskap, som bestått under alla åren, ja nu över 50 år. Att Anders Ekedahl och jag skämtade litet med Curt i början var ju ej så underligt, då vi upptäckte hur rudis från vår synpunkt gossen från Stockholm var i allt som rörde naturen. Vi sökte inbilla honom att det fanns både vargar och björnar i de omgivande skogarna — och jag tror vi lyckades till en början. Den moderlöse Curt fick i Maria Ekedahl så gott som en fostermor, som skänkte honom all den värme och omsorg, som han saknat i sitt Stockholms hem. De svenska och engelska lektionerna, som jag hade att leda Curt i, sökte jag göra så tilltalande som möjligt och jag tror, att det lyckades fullt — i alla fall visade min elev goda framsteg, detta naturligen också beroende av hans intelligens. I prosten fick Curt en faderlig vän, som han lugnt kunde hålla i handen och som han också skänkte sin tillgivenhet. Vid Bergs bygd fäste sig också Curt med en varm kärlek, som han behållit under alla år. Han lärde känna ej bara de andra inackorderingarna utan även socknens folk, då han ofta liksom jag fick följa med farbror prosten på sockenbud. Han råkade både pampar och enkelt folk såsom patronen på herrgården, storbönder som Bredhult och den enkle soldaten Ny, som bodde i en liten enrumstuga på Tors-hults ägor och hade en enda ko, som fick gratisbeta på prostgårdens ägor. Ny hjälpte i stället prosten med utsättande och intagande av fisketygen, då så skulle ske. Jag behöver ej orda mera om vännen Curt, då han ju själv har i 1961 års Bergs Hembygds-kalender skrivit en artikel "Mitt hem i Berg", som väl talar om det mesta om hans minnen från Berg. —

Sist kommer jag till några strödda minnen av mig själv. Att jag själv kom till Berg har jag vidrört förut och berodde ju på att jag saknade både far och mor genom mina föräldrars dubbla omgiften. Det blev helt naturligt, att Alfred Ekedahl, jämnårig och barndomsvän med min far och tillhörande den andra Ekedahls och Leijonhufvudska familjevänsgenerationen, Asa herregård—Tolgs prästgård, tog hand om mig och lät mig komma till Berg, där jag också många år var mantalsskriven. Prosten blev också min förmyndare och hjälpte den unge mannen på alla sätt. I tio—tolvårsåldern tilläts

jag flytta ned i lillstugan och lämna Tant Ignatius uppsikt. Där bodde jag sedan med än Fulton, än Harald Wägner, än Anders Ekedahl som kumpaner, men den stadige gästen det var jag. Senare kom ju Curt Munthe, då han uppnått den ålder, som medgav nedflyttning från stora byggnaden till lillstugan. Här voro vi mera självständiga, hade en bedårande utsikt över den nedanför liggande Bergsjön. Vi kunde också från det inre rummet via fönstret ta oss ut, varvid ingen i stora huset kunde se, att eller vart vi försvann. Hela livet var ett äventyr, något av en Robinsonad. Men prostens fordrade ordning, så måltiderna måste passas. Annars sjåpade han sig alls ej över vad vi togo oss för. Så t. ex. byggde vi ett år en flotte i sjön, och på flotten satte vi skovelhjul, som kunde manövreras genom tramp med fötterna. Med denna ganska rankiga farkost togo vi oss tvärs över sjön till badhuset, fast flotten vid minsta ändring av tyngdpunkten = oss själva lutade betänkligt. Prostgårdens damer åsågo äventyret med förskräckelse, men prosten bara log och sade, att vi voro så simkunniga, att vi säkert klarade oss, om vi kom i det våta. Han litade väl också kanske mera än de andra på Guds försyn.

I prostgården fanns en hund av blandras, Muffe, som på hundars sätt naturligtvis fäste sig vid oss barn och gärna ville leka med oss. Han var ett strålande exempel på hundens berömda trohet. En gång skulle Johan Ekedahl och jag ro över hela Bergsjö i något ärende. Sjön hade en utsträckning av omkring 1½ kilometer, och nu hände det, att Muffe kom ned till vår brygga, då vi redan kommit ut en bit. Han ylade och ville med i båten, men vi ville ej ro tillbaka. Efter något betänkt hoppade Muffe emellertid i vattnet och sam sedan efter oss. Halvvägs i sjön låg det en ö, Slättö, där herrgårdens tjur eller andra betesdjur brukade hålla till. Där gick Muffe i land och sparade sina krafter genom att där springa tvärs över ön för att sedan på andra sidan åter ta till simningen. Han klarade hela vägen till motsatta stranden. Helt naturligt fick han sedan som belöning sitta i båten på hemvägen. När Muffe mätt av år gick bort, voro vi i 15årsåldern. En ny hund av skotsk fårhundras kom då i hans ställe, och blev även han en vän av oss unga. Han hette Scotty och är förevigad liggande på sandgången vid Lilla stugan på den målning av denna, som gjorts av fru Siri Ekedahl och som skänkts till Bergs Hembygdsförening förra året av Siri E:s dotter advokat Elisabeth Ekedahl i Stockholm.

Vissa högtider framträdde speciellt i mitt minne såsom *julottan*, *kontraktsmötena* och *skolavslutningarna*. Vad julottan beträffar, så hade den en alldeles speciell glans för den unge, då den på den tiden — i början av 1900-talet — försiggick mycket tidigt, jag vill minnas kl. 5 på morgonen. I god tid steg man upp, drack halvvaknen en kopp varm choklad och väl insvept i en filt utanpå kläderna åkte man med prosten i 30 graders kyla upp till kyrkan. Från alla håll kom det andra slädar med samma mål, alla hade ett brinnande bloss med sig liksom vi, och det var en syn att från vår högt liggande väg kunna se alla dessa blossbärande slädar på alla vägar skynda mot Bergs kyrka. Framkomna dit kastades blossen i en stor hög utanför kyrkan och åstadkom därigenom vad som modernt kallas fasadbelysning. Inuti var kyrkan väl upplyst dels genom alla de massor av stearinljus, som överallt voro placerade i bänkarnas ryggstöd, ungefär fyra per bänk, och bänkarnas antal var omkring 150, dels två helt ljusklädda granar framme i koret å ömse sidor om altarringen. Detta gav en god värme förutom de två glödheta kaminerna — det behövdes också under den kalla perioden. I herrgårdsbänken fanns två jättestora fårullklädda tofflor, vari vi kunde sticka in våra fötter. Aldrig skall jag glömma den högtidliga stämningen då julsalmen sjöngs av menigheten och den därpå följande korta men högtidliga predikan av det viktigaste i vår kristna religion. Efter gudstjänsten hade alla brått att komma hem till sitt — det påstods, att den, som kom först hem också skulle bli den som först till hösten fick in sin gröda, men jag tror detta var bara prat, ty aldrig såg jag någon verklig kappkörning från kyrkan. Alla efter helgen överblivna ljussumpar såldes sedan på auktion och de pengarna gingo till de fattiga, som också då kommo i åtnjutande av vad den s. k. fattigbössan utanför kyrkan kunde ha inbringat under året — Kontraktsmötena voro ej årliga men desto högtidligare. Då kommo alla kontraktets präster som ej hade hinder, jag tror det var ett tiotal, till prostgården för att där överlägga om kontraktets andliga angelägenheter och kanske också om profana. I samband med detta möte hade prostens sina stora middag för prominenta personer i socknen. Hårtill räknades patronen på herrgården, kyrkovärdarna i Bredhult och Hjulatorp samt häradsdomaren, det vill säga den äldste nämndemannen samt en del storbönder såsom Bredhult, Vinninge, Torshult med flera, allt efter fyrktal. Dessutom personer med andra meriter såsom klockare, skollärare och från Ormes-

berga därvarande godsägaren, direktör Ivar Högberg, egentligen Göteborgare, men sedan flera år bosatt i Bergs annexförsamling Ormesberga för att där sköta sitt bolags torvaffärer. Med sig hade han sin syster, Karin, som hushållade för honom. Alla gårdar hade s. k. förning med sig och det var ej småmulor, ty efter kalaset var det trots ett flitigt smakande och ätande alltid mycket god mat över både av de berömda småländska ostkakorna och allehanda stekar o. d. Det var till middagen dukat i stora matsalen ett långbord, där alla rätter voro uppställda. Man åt däremot vid småbord både i matsalen, i salongen bredvid, i prostens rum och i förrummet. Vi ungdomar höllo till på verandan. När mat skulle tas vid stora bordet försiggick allt med den största ordning, ingen försökte ta ett steg framför en som hade en högre rang, och rangen räknades efter fyrk efter prästerna förstås. Alla måste smaka på allas förning och beundra densamma — och därtill saknades ej heller skål. Som dricka förekom dels hembruggt öl och lingondricka, däremot ej någon snaps. Efter maten till kaffet serverades däremot punch till den så hava ville, och det ville vi ungdomar gärna, då vi blivit så stora, att det kunde tillåtas. Efter terrätten utgjordes vanligen av massor av smultron, något som på den tiden verkligen fanns i markerna och dessutom plockades av villiga barna- eller gumhänder. Priset var per liter synnerligen facilt, jag minns ej nu hur mycket. För maten tackade den äldste prästen och sedan kunde det hända att även någon annan hade något att säga. Från en av dessa kalas har jag ett mera skämtsamt minne. Det var under den tid Nils Fulton bodde i Berg. Gamle patron Skogström skulle efter middagen göra en visit i ett litet uthus, som låg 100 meter från huvudbyggnaden. Fulton såg honom gå dit och så för upptågslusten i Fulton. Han smög sig då efter patronen, och då väl denne lyckats tränga sin stora stofthydda genom den ej så breda ingångsdörren, lade Fulton helt sonika på ytterhaspen och smet sin väg. Ingen människa hörde de rop om bistånd som snart trängde ut från patronens mun, ej heller vad han annars väl sade. Lyckligtvis var det ej så länge innan en annan gäst hade ärende till det lilla huset, och så kom patronen ut. Men den arme Fulton fick sitt livs utskällning av prosten, när gästerna gått, och det var han ju värd och medgav det också. Jag tror emellertid, att patronen med sin ej bara frodiga kroppshydda utan även humor sedan ilskan gått över förstod att skratta gott åt gossens påhitt. Kanske hade

han i sin ungdom också gjort liknande saker. — Ja, så kommer jag till skolvärdslutningarna. Dessa ägde vanligen rum en bit in på sommaren, och det fanns flera skolor, där prosten då skulle närvara i egenskap av skolrådets självskrivne ordförande. Det var då brukligt, att han höll ett kortare avslutningstal sedan examen var över. En gång uppdrog han detta tals hållande i en skola åt mig. Jag var då nybakad student och hedern i erbjudandet gjorde, att jag ej kunde säga nej därtill, fast jag var orolig för hur jag skulle kunna lösa uppdraget. Jag skrev och knåpade med mitt tal, fick det efter uppläsning godkänt av prosten och så memorerade jag det — det skulle ju ej läsas upp utan talas fritt. Jag hade utgått från ett uttalande av Martin Luther och utvecklat det till förmaningar åt eleverna och ett tack till lärarinnan. Den stora dagen kom. Prosten Ekedahl och jag vandrade upp till kyrkskolan vid Bergs kyrka. Uppsträckt var jag i min nya vita mössa, nog så karsk till det yttre, men o!, så liten invändigt. Förmågan att uppträda, att hålla föredrag ingick ej på min skoltid i utbildning. Först var det så examen, där lärarinnan visade upp vad hennes elever nu kunde. Mor och far sutto högtidligt runt rummet och följde intresserat allt. Så var förhöret slut, och då brukade prosten stega fram till katedern för att hålla skolvärdslutningstalet. Men denna gång blev han sittande under det jag nervöst klev fram. Dock, väl uppkommen i katedern gick all nervositet av mig och jag framsade mitt tal lugnt och som jag tyckte bra. Vid skolkaffet efteråt lär, enligt vad jag skvallervägen erfor senare, lärarinnan sagt till någon: "Ja, nog studerar baron Leijonhufvud, men inte är det kristendom." Där fick jag, som tyckte att jag med valet av ett Lutherord hållit mig bra nog nära religionen. Troligen tyckte lärarinnan, att jag var för ung att stå där och harangera henne och barnen vid ett sådant tillfälle. Kanske hon hade rätt häri. Prosten ville emellertid gärna, att vi unga skulle prova vingarna. —

Nu äro nästan alla de människor borta, som utgjorde den miljö, där där vi Bergs prostgårds inackorderingar bodde och rödde oss. Den siste som gick bort var väl Birger Skogström, unge patronen, som dog för något år sedan efter en lång välsignelserik gärning på sin fädernegård. Kvar äro nu bara utom mig själv och Curt Munthe härads-höfding Emil Ekedahls dotter advokaten Elisabeth E. i Stockholm och domprost Ekedahls dotter Ester, gift med Justus Lundberg, som ju också än är i livet. Huruvida

»Patronen»

Den 1 augusti 1879 föddes på Bergs säteri en pojke som döptes till Knut Gustaf Birger. Modern var Ida Skogström, född Gyllensvärd, i hennes andra gifte med Elis Skogström, prästson från Värmland. Efter slutad skolgång och vid läroverk praktiserade han som lantbrukselev, vid lantbruksskola, och som lantbrukbokhållare. Efter att ha biträtt sin fader med gårdens skötsel som inspektör och arbetsledare arrenderade han vid faderns död Bergs säteri, fram till år 1923 då han inköpte gården. Bergs herregård, som ortens benämning var tillhörde redan då de väl-skötta jordbruken, men blev genom välbetänkta grundförbättringar och klok skötsel snart nog ett mönsterjordbruk. Skogens skötsel låg honom särskilt varmt om hjärtat, och även där kan tala om mönsterbruk. Kunde han då få tid över för annat än gården? Ja fullerväl. I en mångfald olika samman-slutningar var han verksam. Här endast ett axplock. Hushållningssällskapet, vägstyrelsen, hästpremieringsnämnden, hästavelsföreningen m. fl. Inom hemkommunen och pastorat tillhörde han kyrkoråd, kommunalnämnd, och fullmäktige under långa perioder. I allt vari han hade säte och stämma deltog han med synnerligen stort intresse och ofta med ekonomisk uppoffring, då de flesta uppgifterna var oavlönade. Patron Skogström som människa. En helgjuten personlighet, konservativ med modern uppfattning, naturälskare och jaktvårdare, hjälpsam, vänfast. Han ville alla väl. Rätt åt alla, orätt åt ingen, kunde varit hans valspråk. Bergs socken, Norrvinge härad, Kronobergs län har med patron Birger Skogströms bortgång mistat en särpräglad personlighet, världen har blivit en god människa fattigare.

Knut Johansson.

Tore Wirgin lever, vet jag icke, han gjorde ju en så kort sejour bara en sommar på Berg, varefter han försvann ur vår krets. Nå, så är ju livets gång, och för mig känns det som om hela min barndoms värld, där jag vuxit upp, hade försvunnit. Tanken att besöka Berg har många gånger lekt mig i hågen, men lika många gånger har den avvisats inför risken av den troliga besvikelse, som brukar komma den till del, som vågar ett dylikt experiment att titta tillbaka. Men mitt hjärta skall alltid klappa varmt vid tanken på Berg, Bergs församling och Bergs prästgård.

Cedric Leijonhufvud.

En Majnattsdröm

Jag vill drömma att jag vore en stenåldersmö, som ger offer i älvkvarnsstenar, när som brudevit häggen likt midvintersnö liksom apeln bär ullvita grenar.

Fast jag känner och tänker på dunkelsvagt vis

på den Gud, som har skänkt svedjeland kornet

jag likväl önskar skänka Den Okände pris till min lyra av uroxehornet.

Jag ock vet jag är kommen från sydligt lands vik där min herre mig funnit på stranden. Så när tunet vid grottan av häggar gjorts lik havets skum — minnes jag barndomslanden.

Blenda Varend.

Solens avsked

Solens sista strålar kysser jorden
Och skymningen sig breder över skog,
i mörker vilar snart den fagra Norden.
Det är som hela alltet emot människan log.

Allt vilar. Allt är som försänkt i bön,
en bön om att allt vackert skall bestå.
Stilla njuter människan mödans lön.
Det mödan skapat, det skall dock förgå.

O, stanna kvar du sköna, vackra stund
då solen bjuder avsked och sig sänker!
Hur underbart ter ej sig blommig lund
och skog, och sjö då skymningssol i vattnet
blänker.

22 april 1952.

Börje Karlsson.

FÅRSKÖTSEL

EN NÄRINGSGREN, SOM UPPHÖRT.

Att hålla får som husdjur på lantgårdarna har sedan länge varit en viktig art av husdjursskötsel. Under senare tid har dock denna näringsgren mer och mer avtagit så att åtminstone här i trakten lär icke finnas mycket kvar därav. Orsaken härtill torde väl i första hand bero på att den nuvarande textilindustrin övertagit den dithörande hemslöjden.

På den tid, då landsbygdsfolket mera levde på självhushåll och även själva förfärdigade sina beklädnadsvaror så var fåren viktiga husdjur för lantushållen. Det hette därom att bland husfånaden äro fåren de gagnarikaste kreaturen, emedan man av dem får ull, kött, skinn, talg, ost och annat, men icke smör "emedan det icke låter conservera sig".

Fårkött är ju allmänt känt och uppskattat inom hushållen och Linné berömmar år 1745 det smakliga Gothlands Fåre-köttet. Det har också berättats att Gunnar O. Hyllén-Cavallius under sin tid på Stora Målen särskilt förordat rökt fårkött till resekost. I folkspråket kallades saltat, rökt och torkat fårlår för "*fårfiol*". Ullen var en synnerligen värdefull produkt i självhushållens tid men fördrade omständig beredning vid hemslöjd. Den bästa ullen erhöles om hösten, då fåren gått ute på bete under sommaren. I en skrift från förra århundradet heter det: "På hösten efter arbetet med linet kom det stora knäckebrödsbaket, fårklippningen och pigflyttningen", tydligen tre lika viktiga uppgifter. Även tidigt om våren kunde fåren klippas, men lämnade då betydligt sämre ull. I dagligt tal därom här på orten kallades sådan sämre ull för "*lä*", men i ett tryck från år 1832 heter det "*lödja*". Före klippningen tvättades fåren ibland i stora vattenfyllda träkar, men annars tvättades ullen efter klippningen och breddes ut på täcken för att soltorka. Det har berättats att en gång på en gård här i trakten då ullen så låg utbredd till torkning, så kom en kraftig virvelvind och tog med sig alltsammans upp i luften och bort till en äng, där en del fastnade i träd och buskar, så att de där fick plocka ihop, den lilla del, som kunde finnas kvar.

Ullen bereddades hemma till såväl stickade som vävda alster. Av det senare var väl

hellyllevadmal det mest bemärkta, men därtill fordrades särskild beredning i stamp och kallades därför även för stampetyg. Vid Ingelstorps å har det förr funnits en vadmalsstamp, om vilken det omnämnts i årgång 1946 av denna krönika. Det ligger nära till hands att antaga att det där närbeläggna Stampetorp har fått sitt namn därav.

Fårskinnen bereddades såväl med ull, s. k. undergrodda, som släta. Ullskinnen voro användbara till många ändamål. Sålunda heter det i en berättelse: "Fårpels, fårskinnspels woro allmogens dageliga dräkt, såväl vinter som sommar, äfven för kvinnorna". — Bå, bå vita lamm, är nog en berättigad text. — Fårskinnsfällar voro också vanliga som sängtäckten vintertid. Även i senare tid kommer fårskinnspäls till fördelaktig användning, bl. a. för militärer till pälsar, mössor, kragar o. d. — Beredda, släta fårskinn ha stor användning, bl. a. till tofflor, vantar, handskar, väskor, plånböcker m. m. och förr till förskinn och även till byxor. Om dessa gick det ett ordstäv att av alla gamla märken, så var det säkraste därav att gamla skinnbyxor blev krokiga vid knäna.

Vidare erhöles en del "biprodukter", såsom talg, vilken användes till ljusstöpning. Av tarmarna beredes strängar till fioler och andra stränginstrument, till klocksträngar och att fästa knappar i kläder m. m. Vid sjukvårdsbehandling, såsom vid operationer, hopsyning av sår, underbindning av blodkärl användes därtill en tråd, framställd av därtill särskilt beredda fårtarmar och kallas *catgut*, vilket har särskilt ändamålsenliga egenskaper därför. Fårtarmar kunde också användas till korv, vilken blev smal och krokig och kallades "smalekorv", väl även därför att fåren även kallades "smale". Av baggens horn kunde göras musikhorn — en föregångare till de nuvarande musikernas horninstrument. Även gödseln var en bemärkt biprodukt, i fornsvenska kallades den "*fara-dyngia*".

Det är ganska förklarligt att så bemärkta och gagnarika tamdjur som fåren blivit särskilt uppmärksammade i olika sammanhang. Mest bemärkt därvidlag är väl i bibliskt hänseende, där fåren, lammen och herden framställes i symboliskt avseende. Även i av-

bildningar framställs herdarna med sina långa stavar, som vaktar sin hjord.

Dessa stavar äro alla typiska, långa och med krokig topp. Denna form var särskilt ändamålsenlig, bl. a. med att hjälpa lammen över vattendrag.

Det latinska namnet på får är *Ovis* och tamfåret härstammar från flera olika vilda arter och brukar sammanfattas under namnet *Ovis aries*. Under stenåldern fanns i Europa en liten hornbärande fårras, kallad *Torvfåret* och under bronsåldern det större, hornlösa *Bronsfåret*, varifrån en del av de nord-europeiska raserna härstammar. Här i Sverige lär även stenåldersfolket hållit tamfår.

Under tidernas lopp har uppkommit mångahanda ordstäv, uttryck, talesätt, om-döme o. d. med avseende av får. En del där-av härstammar ända sedan 1500—1600-talen, såsom:

"Wij forstå wäll atti wele gerne klippe fåren och nytte villan, men wachte hiorden, thet welte wij icke. (1539).

Hoo som gjöre sigh til fåår, honom vpåta vlffuar. (1582).

Itt skabbat fåår smittar hela hopen. (1640).

Fåret bäär icke vllen åth sigh sielff. (1665).

När Vlfwen kommer i fårahoopen wänder han icke igen förrän han niderlagt them alla.

Dit et får hoppar, dit hoppar de alla.

Dumma får, som följa hopen efter."

Inte precis för att fåren äro så särskilt intelligenta, det är ju en allmänt känd sak, fast nog bör det vara tillräckligt för deras egna betingelser. Fåren äro utpräglade flock-varelser och då de blivit lite upprörda rus-sa de blint åstad, följa de främsta och tränga sig samman. Tja, kanske en egenskap, som mänskligheten också besitter. En hel del uttryck har också uppkommit i avseende till fårens intelligens, som t. ex. fårskalle, får-aktig, familjens svarta får o. d. Nyligen läste jag i en tidning om att det ibland före-kommer fåraktiga slagdängor i radio. På tyska heter får *schaf* och dess vaktare *schäfer*, vilket också betecknar vallhundras, dresserad att vakta får. Men huruvida det lite nedsättande uttrycket "schafsig" har nå-got samband därmed, må de lärde avgöra.

Här i dessa trakter betraktas fåren som husdjur och skötes som sådana efter sin art — i den mån de finnas kvar. Under den tid då landsbygdsbefolkningen var mera bero-ende av självhushåll, så var fårskötseln vik-

tig icke endast för dåvarande utan även för förutvarande jordbrukare. Sålunda förekom-mer ofta i undantagskontrakt förbehåll och villkor för undantagsfolk att behålla ett visst antal får. Vidare förekommer i lant-mäterihandlingarna från år 1850 för Ramsås by den uppgiften att landsvägskanterna voro upplåtna byborna till fårbeta. Detta beträ-fande gamla landsvägen, där en avsevärd bredd förekom å båda sidor.

Fårens sommarbete utgjordes vanligast av särskilt inhägnat markområde, av vilka än-nu en del ha benämningar, såsom fåramark, fåratäppa o. d. I Holma finnes ett åkerstyc-ke, som alldagligt benämnes "Bockatäppan", vilket tyder på att där hållits getter. Ett mycket vanligt bruk var att den åkerskift, som var avsedd för höstråg, i dagligt tal kallad "ötråda", inhägnades och användes till fårbeta under sommaren. Inhägnaden ut-gjordes av gärdesgård, s. k. "ö-trågårdsgård", utan stödstavar och med björkvidjor, endast för bruk över sommaren. Det fanns på sin tid ett talesätt därom att sådan gärdesgård skulle kunna gå att göra "lika fort som en gammal käring går". Detta ö-trådesbruk, vil-ket var förberedelser till rågrådan, var icke alls att förakta. Fåren höll trädan helt fri från ogräs och annan vegetation och även gödseln ansåg ha stor betydelse, fast enligt ordstävet skulle maj-snö vara lika god som fåragö. Helst söker fåren sitt sommarbete på tormark och särskilt begärlig växt var får-svingel, *festuca ovina*.

Vinterfodret utgjordes till stor del av löv. Det var en för lantbrukarnas del bestående arbetsuppgift att när slåttern var slut, vilket vanligen inträffade i slutet av juli eller bör-jan av augusti, då skulle lövet huggas till fåren. Det kallades också att "bryta löv" och platsen, där det skedde för "lövbrotter", vilket tyder på att från början så bröts löv-kvistarna. Det mest bekanta bruket var, att då träden var fällida, så hugges lövkvis-tarna av med s. k. risbitar, eller som det hette att "sne löv". Det rätta namnet för risbit, det var lövkniv. Lövkvistarna, som avhugg-des väl en aln långa, bands tillsammans med vidjor till kärvar, ställdes upp till torkning i det fällida trädets grenar eller också kraka-des som sådeskärvar. Efter torkningen hände ibland att kärvarna ässjades på platsen och kördes hem under vintern. Det vanligaste trädslaget var björk, vars löv var ett syn-nerligen begärligt foder för fåren.

I mitten av fårakätten sattes en spetsad stör, benämd "fårestabbe" och på den sattes en eller flera lövkärvar, vanligen kallade för "fårarisakärvar", då fåren samlades runt

omkring och noggrant åt upp vartenda löv. Även asplöv "sneddes" till får men var också mycket begärligt för hästar.

De avbetade riskärvarna togs också tillvara, antingen så att de hackades till strö eller också användes till att tända brasan med i spiseln, vilket även kunde få alltför stor omfattning. Så hände för omkring 100 år sedan i Holma då på en gård där det tändes i bakugnen med en fårarisakärve, att flagor genom skorstenen antände halmatak så att tre st. ladugårdar brann upp.

Att får, som hålles inomhus om vintern, skall ha ljus och rymlig lokal, det synes ganska självklart. Hur den saken betraktades på 1830-talet framgår av en skrift från den tiden från Kongl. Kammers Collegium. Däri omnämnes fårhus med gluggar under taket, $\frac{1}{2}$ aln höga och $\frac{1}{2}$ aln långa, på 12 alnars fårhus 6 st. Men ännu bättre var det med fönster, för därom förordas:

"Fårhus med fenster $\frac{1}{2}$ aln långa och $\frac{1}{4}$ aln höga. När dörren var tillsluten att man kunde se och läsa tryckestil ända inne i fårhuset. Ett litet högt uppe sittende fenster gör att hwart får har $\frac{1}{2}$ mark ull mera om året, att fårens helsa bevaras. Fåren skola winter och sommar hafwa sleke af tjära, enbär och salt. Så skötta får hade 2 marker ull om hösten förra året, ändock de lämnat så mycke lödja om våren. Då de stått trångt Wid gårdens besta hö hade de knappt så mycket lödja att de kunde klippas och några af de beste baggarne dogo på lager af hö."

Detta var något i huvudsak om hur fårskötseln bedrevs under sin tid, då de höllos som husdjur. Numera har ju denna näringsgren helt och hållet upphört, åtminstone här i trakten, så det hör väl mera till sällsyntheterna att få se ett får.

Ett ordstäv säger att det gamla gårigen, med ett finare uttryck heter det "renässans" och ännu finare stavas det "renaissance". Men det är inte uttrycket, som är det avgörande, utan frågan är i stället om fårskötseln kommer tillbaka igen. På senare tid har detta varit allvarligt på tal från bemärkt håll och skrivit något därom, och föresten varit upphovet till denna utläggning. Såväl Lantbruksstyrelse som lantbruksnämnder söker en lösning om hur det lämpligast skall förfaras med de åkerstycken, som blir ödelagda, då nu så många jordbruk lägges ned. Ett vanligt sätt är ju att där plantera skog, men det förekommer dock åtskilliga betänkligheter därmed i alltför allmän omfattning. Därför har den möjligheten kommit på tal att söka utnyttja obrukad

Skvallertorget

— Det var dans bort vid vägen i lördagsnatten —. Så börjar Fröding sin välkända rimberättelse om, hur det gick till i Värmland på den tiden, då traktens ungdom samlades till förströelse en stilla sommarkväll.

I Frödings dikt är det inte endast att bemärka själva arten av nöjessammankomsten utan också likaväl platsen därför — *"bort vid vägen"* och vidare att Nils Utterman satt med sitt bälgspele vid *landsvägsanten*". Visserligen härstammar berättelsen från Värmland, men samma förhållande torde nog förekommit lite varstans i landet.

Även här i Berg har det förekommit en sådan samlingsplats, som på sin tid var vida bekant. Den hade det betecknande namnet *"Skvallertorget"* och var beläget på landsvägen, där vägen från Berg över Holma och Ramsås utmynnar vid Fagerås. Bara själva namnet angiver dess ändamål om att där var platsen, där det förmedlades nyheter och — naturligtvis — därmed en hel del skvalter, annars hade det ju inte gjort skäl för namnet. Till yttermera visso var vid ena landsvägsanten befintlig en slät och tydligen sliten sittsten, som hade det likaså betecknande namnet — *"Skvallerstenen"*. I denna stenen var ett kors inhugget och det såg ut som om den stenen blivit placerad där särskilt för samlingsplatsens skull.

Hur länge tillbaka som Skvallertorget varit platsen för sin uppgift är omöjligt att avgöra. Säkra uppgifter finnes för att den varit i bruk för 100 år sedan, men hur många, man kan nog säga många hundra år dessförinnan är obekant. Platsen är väl vald, ganska centralt, där den enda ortens dåtida väg från gamla Berg utmynnade på den stora trafikled, som ledde ut i stora värl-

åkerjord och ev. annan lämplig mark till färbete. Får behöver ju icke så beständig tillsyn som nötkreatur utan äro mera lättsköta, fordrar icke heller så omständiga byggnader men dock ett speciellt fårstängsel sommartid.

Att för var och en idka fårskötsel i småposter som på självhushållens tid torde väl knappast vara så fördelaktigt utan då mera i form av fårfarmer. Saken är onekligen väl värd uppmärksamhet, såväl från enskild som från myndigheternas sida.

Edv. K.

POSTVÄXLING I BERG

Bergs församling valde å sockenstämma den 16 sept. år 1860 nämndemannen Daniel Johansson i Wråen till ombud för församlingen vid sammanträde i Tjureda för beslut om brevbäring under 5 år till Berg. Poströrelsen vid denna tid gällde väl närmast tjänstepost de olika förvaltningsenheterna emellan, länstyrelsen och kyrkan.

Genom Kungl. Brev av den 9 mars 1860 erhöll Generalpoststyrelsen befogenhet att inrätta poststationer med början vid 1861 års ingång. Postgången till Berg synes under 1860-talet legat i lägervall. Bergs kommunala stämmoprotokoll av den 25 januari 1875 lyder: Till förekommande av den oreda som uppstått inom socknen föranledd av den nya postordningen i det att såväl den allmänna som den enskilda postbefordringen härstädes avstannat hade stämman blivit sammankallad, för att besluta om bästa sättet att befordra post till och från närmaste postanstalt.

Närmast fasta postanstalt hade bergborna vid denna tid i Moheda, liksom socknarna Ormesberga, Tjureda och Tolg. Stämman gör ett sammanskott fördelar efter förmedlat mantal med hela 20 riksdaler riksmünt för året till postbäring. Erik Petersson, Fiskar-

torpet, har åtagit sig ombesörja postbäring med hämtning från postlinje i Tolg. Postgången gäller närmast allmänna postärende, för enskilda äger budet uppbära 3 öre per brev utöver stadgat porto.

Postbäring från Tolg ansåg stämman vara en av nöden framkallad utväg. Protokollet fortsätter: Att postverket måtte bli påmint om att någon ändring vidtoges för att underlätta den på Berg fallna tunga i berörda hänseende.

Redan den 14 maj samma år är en ny stämma utlyst varvid ytterst starka skäl framhålls för en postlinje inom Bergs gränser. Stämman föreslår i en skrivelse till "Kungelige" Generalpoststyrelsen i all ödmjukhet att en postlinje skulle gå från Moheda till Tolg över Berg. Sockenmännen anföra, att Berg har $52\frac{2}{3}$ oförmedlade och $40\frac{1}{4}$ förmedlade mantal samt en folkmängd av 1 480 själar.

Den långa och välmotiverade skrivelsen synes inte berört poststyrelsen i någon högre grad. Den 22 augusti 1875 hålles åter stämman, eftersom: Icke Generalpoststyrelsen finner sig nödsakad att på församlingens en-trägna och flerfaldiga skrivelser avgiva det ringaste svar. Stämman beslutar att hos Ko-

den. På landsvägen gick långtrafiken allt efter sin art. Det var kungsskjuts, och vägen kallades också för kungsväg, det var militärkolonner, ryttare och tross. Det var postdiligens, droskor, gästgivareskjuts, förbönder, gesäller och luffare samt all annan såväl långtrafik som lokaltrafik för sin tid. Vägen var ganska krokig, vilket också Linné angivit i sin reseskildring, då han bl. a. färdades förbi Matkulla gästgivaregård, nämligen att "vägen var backug och krokug". Det säges också att Gustav Wasa hade förordat att vägarna skulle byggas "i för ögat behagliga kurvor".

Enligt vad som berättats, så förekom inget bråk eller oordning på Skvallertorget och ej heller med att ofreda vägfarande, ett oskick som lär ha förekommit på råvalkat sätt på en del andra platser. Mest förekom där folk-lekar, men även spel, kraftprov o. d. såsom kasta klöver, bussa, dra fingerkrok, bryta arm, tämja stutar, dra kattstrupe, vispa

skånk, åka rackarskjuts, resa master, spänna kyrka o. d., isynnerhet det senare hade ett mera bemärkt ursprung.

Nu mera finnes inget kvar av Skvallertorget som sådant, det blev utplånat då vägen ombyggdes i början av 1930-talet. Skvallerstenen är också borta, den blev använd till vägbyggnaden, så nu är det bara ett vanligt vägskal som många andra.

I nuvarande tid, då nöjesanordningarna bedrivs mera som industri och med nuvarande samfärdsmedel, så är vi kanske nog så benägna att betrakta de föregående sammankomsterna "vid vägen" med ett stilla medlidande, men frågan är väl, om de inte då hade minst lika roligt som nu i en överfylld nöjeslokal med sina olika anordningar, där besökarna synes vilja bliva roade, under det att de vid modell Skvallertorg roade sig själva.

Edv. K.

nungens befallningshavande ödmjukeligen anhålla högst densamma ville föredraga denna vår enhälliga önskan vid lägligt tillfälle.

Stämmorna fortsätta: Den 13 januari 1876 föreligger en avsägelse från Erik Pettersson om postbäring till Tolg. Soldaten Sune Kleist antages till postbärare med Tjureda som växlingsställe. Lönen bestämdes till 20 riksdaler för år.

Vid stämman den 30 oktober 1876 beslutas sända skrivelse till Generalpoststyrelsen med påminnelse om svar å tidigare avsända skrivelser samt en plan för postbefordran som berörde stora delar av Uppvidinge och Norrvidinge härader. Även detta förslag har rönt samma öde som föregående. Å extra stämman den 24 juni 1877 har det varslats att poststationen i Tjureda skulle indragas. Enär "självaste länsman" flyttat till Tolg fattas beslut om en återgång dit. Organisten P. J. Blomstrand åtar sig för ett halvår ombesörja posten med en oförändrad lön.

Den 20 januari 1878 hålles åter en poststämman. Orgeltramparen efterträder organisten mot en årlig lön av 15 kronor. Turererna verkställes efter behov, en eller två i veckan. Här tycks valutan vara hård.

Sockenmännen har i viss mån varit föregångsmän till nutida arbetsavtal. Stycketaxan utgör ännu en måttstock för postverket att rätta sig efter när de olika göromålen vägs och mäts vid förhandlingsborden. En 3-örestaxa för brev är säkerligen ett svagt instrument som jämförelsematerial för ersättning på 70-talet.

Orgeltramparen Andreas Andersson fick efter ett halft års tjänst en oförmodad lönehöjning av 10 kr. per år, i anledning av en order från "högre ort" för bestyret att avkräva och ge kvitto å värdeförsändelser.

Efter år 1878 synes det som sockenborna i Berg helt tröttnat på att offra tankemöda och papper för skrifter till Kungl. Generalpoststyrelsen i Stockholm. Protokollen visa endast att Tolg är anknytningspunkt för post.

Tidens hjul rullar liksom postens. Den 2 oktober 1892 har en ukas kommit stämman tillhanda. Denna lyder i all korrekthet: Ingen post utlämnas från postkontoret utan att väska medföljer. Organist Blomstrand får myndighet att inköpa väska och lås till denna. Bergborna, vilka nu fått ett livstecken från postverket, — dock ej svar å skrifterna från 70-talet —, väcker nu förslag om en poststation i Berg. Formligt beslut därom fattas den 26 oktober samma år, vilket beslut

ytterligare konfirmeras å stämman den 28 mars 1893.

Den 28 december 1893 har ärendet om poststation för Bergs vidkommande äntligen utmynnat med en skrivelse från postverket. För tolvte och sista gången beslutade stämman göra framstöt till Kungl. Generalpoststyrelsen och förband sig, om så erfordras, under 3 år avlöna postföreståndare. Detta fina anbud: Att hela 3 årslöner lastas över på församlingens konto tar skruv. Efter en nära 20-årig kamp får "Bergafolket" ett fast ställe för postärenden och i postverkets matrikel tillföres Bergslund.

Efter sekelskiftet utväxlas post från Lidnäs. Postfraktare Ossian Johannesson gör vardagliga turer, till fots, med cykel eller kärrpost, med slutpunkt i Prästgården. År 1932 utökas linjen till Skavenäs, varvid sträckan från Bergs herregård befarets med motorcykel. Först år 1934 motoriseras postlinjerna helt, vilka efter hand utökas till Lädja, Rösås, Ernatorp, Lövhult och Slätt-hult. Edwin Karlsson är postfraktare, — lantbrevbärare —.

Under senare år har postverket dragit in landsbygdens fasta postställen och ersatt dessa med en betjäning från fordon direkt kunden. År 1956 tillställdes Generalpoststyrelsen en petitionsskrivelse fr. postkunderna i Bergslund i vilken framhålls, att en betjäning från fordon är underlägsen en betjäning vid disk samt en begäran att Bergslunds poststation upprätthålles. För kundernas personliga del har denna skrivelse rönt samma öde, som kommunalmännens elva skrivelser på 1870-talet. — Obesvarad.

Skriftväxlingen mellan postverket och de kommunala myndigheterna i Berg har varit sparsam sedan år 1893. Den kyrkliga därefter erhöi på tjugotalet en framställning om indragning av postturen vissa veckodagar till Prästgården. Postverkets besparing därigenom gällde närmast några tiotal kronor årligen, "Ingen ändring" löd Prosten A. Ekedahls svar och "Ossian" gästas Prästgården sex veckodagar, liksom tidigare.

Vid sammanträde med Lammhults kommunalfullmäktige den 22 maj 1962 förelåg en skrivelse från postverket med begäran om yttrande över: Dels indragning av poststationen i Bergslund och dels en omläggning av vissa postlinjer, varvid rotarna Lövhult, Lädja och Rösås skulle betjänas genom Lammhults postanstalt.

Kommunalfullmäktige beslutade enhälligt meddela Postdirektionen att den intet har något emot förslaget, enär postkunderna

Nit och redlighet

För ett år sedan lästes i de flesta avisorna eller rättare sagt tidningarna en förteckning över de män och kvinnor som fått Kungl. Maj:ts brev om en försäkran över den officiella utmärkelsen "nit och Redlighet". Tilläggas bör att personerna i fråga på ett eller annat sätt tjänat det stora folkhushållet: Riket.

Även nedtecknaren tillhörde denna värderade grupp. I över trettio år har jag uppburit lön för postsysslan i Bergslund. Lönen har varierat, lägst 55: — kronor per månad, högst 465: —. Skillnaden i realvärden, i kronor räknat, har på långt när ej varit så stor. Mycket har forcerats under mellantiden, även sedelpressarna har ökat takten och utgivningsstorleken. Kort sagt vet jag ej vilket år jag varit hög- eller lågavlönad. Arbetet, som legat till grund för både: — Nitet och Redan, har under tiden hållit jämna steg med "Kungl. Myntets" stansar och pressar. — Ja, nästan parhästar. På senare år har en tredje faktor kommit med vid lönesättning. Rikets finansmän har nödgats höja några ören här och där för en utförd syssla, väl vetandes, att ett ej så lågt procenttal automatiskt faller tillbaka skattevägen. I och för

kommer att få bättre service än den de nu har.

Den 1 juli 1962 verkställde postverket en omläggning av lantbrevbäringslinjerna. En ny linje, med utgång från Lammhult, befär Lövhult, Lädja och Rösås. Linjen från Lidnäs befares i riktning Furuledet—Berg—Holma i stället för tidigare omvänt, därjämte förlängdes linjen med utlöpare till nya växlingsställen. Poststationen i Bergslund har hållits öppen till den 31 december 1962. Först då indrages denna.

Postverket har, utom föreståndare, genom stationen under närmare 70 år betjänat allmänheten, postkunderna, alltifrån skolbarn intill åldringar, med bord och bräde, som underlag för skrift, märke, öre och sedel samt hållit uppvärmd lokal den gång brev, tidningar och värden utväxlats. Efter nyåret 1963, vid "rullande postkontoret", — personbilen, utanför ruta och utan ly för väder och vind har postkunden lovats en bättre betjäning än vad som tidigare skett. Hava icke rävarna kulor?

Erik Karlsson.

stunden en bekväm väg till intäkt, — men för morgondagen en karusell som ökar farten, sveper åt sig och ger säkra motiv för ytterligare löneförhöjningar och valutaför-sämring.

Underförstått bör väl medaljguldet ge lön ävenledes för välviljan och det tjänande momentet mot allmänheten. En uppskattning för värden av materiella ting och den hänsyn man tagit mot en kund, som ej hunnit med i den merkantila utvecklingen. Likaså den tystnadsslöja, som dragits för den ofrånkomliga inblick en postman har över "Pers och Pål's" levnadsvanor.

Den 23 maj kommer ett telefonsamtal från postmästaren i Alvesta. — Karlsson har fått medalj. Hur får vi överlämna denna? Efter något parlamentärande bestämdes dagen för överlämnandet till den 24 maj. Platsen blir tjänstelokalens hus i Bergslund, postdirektören överlämnar och Kungl. Postverket står för rusthållet vad fägnaden beträffar. Jag ringer närmare om klockslaget lyder postmästarens slutaccord.

Tiden är knapp, huset pyntas och fejas till högtidsdagen, likaså kaffekokaren. De allra närmaste invigas och inbjudas. Några hörsamma personligen, andra åter, fjärran ifrån, sänder de vackraste blommor som eliten av blomstervännerna förmått uppdraga.

Efter ett besök hos barberaren gör jag mig redo för det stora evanemanget, — Medaljmottagandet. Jag har länge haft på känn, att dagen kommer och försökt stämma mitt sinne för högtid. Inför stundens allvar finner jag mig redo, tacksam och lagom ödmjuk att mottaga och bära den gyllene plåten med kungens bild, inskriften "nit och redlighet" samt mitt namn ingraverat som en bekräftelse på rätt adress.

Redan vid halvtretiden ringer telefon besked om ankomsten. Klockan tre tar jag emot postverkets ombud, Postdirektör F. Reinholdson, Malmö och postmästare H. Henerud, Alvesta. Smålandsposten har sänt en man för fotografering och reportage. Dessutom har direktören från Malmö egen chaufför, som också är närvarande.

Direktören tar ledningen, postlokalen får ros för sin ändamålsenlighet och goda standard. Efter en inledning över mina levnadsår sker överlämnandet. Officianten håller före det långa trogna arbete som varit och som ligger före denna dag, ett arbete som sträcker sig över tre decennier. Vidare framhåller han i sitt tal den stora betydelsen för hela postservisen utpostens män har i den egenskap, att stå i direkt kontakt med kunderna, den stora allmänheten. Slutligen näm-

ner han att vi i direktionen är belåtna med skötseln av poststationen i Bergslund. Medaljen fästes vid rockuppslaget, ett tack och direktören har fullgjort sitt värv. Postmästaren tackar, lyckönskar och överränner blommor, tre röda nejlikor. Tidningsmannen tar tre plåtar och akten är över.

Gästerna stannar en god stund, kaffet intages och en god stämning råder. Under samtalet kommer vi in på arbetets art under de år som gått. Direktören omnämner, att han är granne till den person som antog mig till tjänsten år 1925. Carl Martinell företrädde då södra distriktet.

I mitt tack för utmärkelsen häntydde jag om det förborgade värde som finns över tillfredsställelsen att kunna betjäna en allmänhet och att detta värde för min del står framför det yttre tecknet: Medaljen. För denna tanke fick jag ett särskilt tack: Eller, som uttrycket löd: "Ett tack för tacket".

Vi gör en tur upp mot kyrkan. Männen från Malmö och Alvesta tycks i viss mån vara intresserade av orten. Vissa bulletiner har varslat om en indragning av posten i Bergslund. Båda hålla före att lantbrevbäring mäter sig med fast postanstalt. Då jag framför motsatt mening, medger direktören, att kostnadsmissigt ställer sig ej alltid lantbrevbäring billigare.

Resenärerna vända åter. Två timmar har det hela tagit. Medaljören är ensam med redlighetsbeviset och tankarna. Guldets är lysande och grannt. — Men, det ger ett stumt svar på tankeställningen. Endast goda tankar vill jag, — som nyvorden medaljör låta komma till tals. Tankar och stunder de gångna årens arbete gett.

Två grupper besökare, postkunder, står i förgrunden. Först sexåringen, som stått tvekan och spörjande bakom disken med räddhågsen blick och slutligen den ljusa och glada minen då ärendet var över. Därefter: Det stora antalet åldrade folkpensionärer från tjugo- och trettitalen, som med den största tacksamhet tog emot, efter nutida förhållanden, en mycket liten penning.

Om ett par dagar kommer säkerligen växjtödningarna med fotografi och reportage över händelsen då den 69-åriga postmannen i Bergslund medaljerades. Reportagen, i berömmande ordalag, ger möjligen impulser till fortsatt tjänande. — En tjänst, som ej är någon tjänst, i ordets rätta betydelse, förrän man utfört något man ej är skyldig göra.

Poststationen i Bergslund den 24 maj 1957.

Erik Karlsson.

Minne från Åsabacken

På slutet av 1800-talet inflyttade till Ernatorp en bonde som hette Nils-Petter. Han hade sålt eller på annat sätt blivit av med sin fäderneärvda gård och blivit snickare samt köpt en liten undantagsstuga i närheten av den lilla byn Ernatorp som han byggde till med ett par rum. Stugan blev då ganska rymlig men låg i taket enligt tidens sed. Hans hustru hette Anna Sandell och var "jordemoder" dvs. barnmorska. De hade 3 flickor som så småningom fick en längtan från hemmet och reste till Stockholm där en kurs på sjukhuset Allm. B. B. gav dem diplom som barnmorskor, även de.

Så kunde de kanske en vacker vårmorgon stå utanför det lilla men dock kära hemmets dörr och tänka flyttfågelstankar. Vart bar då färden? Inte så långt. De stannade alla i sitt hemland Småland. Den äldsta blev efter tidens sed kvar i hemmet både inom yrket och hemmet vårdande sina föräldrar tills de dog vid hög ålder och hann även fostra och hjälpa till ett yrke en liten föräldralös pojke. Och ändå var barnmorskeyrket på den tiden slitsamt, föga ansett och betalt därefter. Arbetet försvårades ytterligare av de primitiva samfärdsmedel som fanns då. Att en mörk höstnatt bli väckt av häftiga slag på dörren och i hållande ösregn sätta sig upp på hästskjutsen och så i mörkret skumpa fram på vad man numera kallar kostigar fick nog förutsätta att vederbörande var både snäll och tålig. Kanske var det roligt med de små nyfödda livan. Men om då stugan redan var full av ungar och gudsgåvorna inte riktigt räckte till?

Det lilla hemmet så långt från allt blev dock ömt vårdat och utnyttjat. I hönshuset gol tuppen och i trädgårdslanden frodades grönsaker och potatis, kejsarkronor och ringblommor lyste och resedan spred sin väldoft. Kon fick beta i skogen. En gång om året kom socknens kvinnor på yste dit. Kläderna i fotsida hemvävda bomullsklänningar, stora förkläden och den rutiga sjaletten hårt knuten om det slätkammade håret bärande mjölkspannen i ena handen och "förningen" i andra. Det blev ett krusande som kunde förirra sig ända in i skogen innan de försåg sig med kaffe och många kakor. De små systerbarnen i huset gick i hemlighet att skumma grädde på den gula mjölken som snart skulle bli ost.

Så bidrog allt till det egna hemmets trevnad och hägn.

Åren gick och Ida Nilssons föräldrar vi-

Väderleken i Berg 1962

Jan. var ganska mild för årstiden och inga mera bemärkta väderleksförändringar. Som stickprov kan nämnas 3 plusgr. den 6, 1 och 8, 2 den 9, 1 den 10, 5 den 18 och 1 den 25. Från den 26 något kallare och den 28 var det 10 gr kallt.

Febr. Kan som helhet sägas varit varmare än normalt. Dock förekom ibland snöfall så att den 16 fick vägarna snöplogas.

Mars blev förhållandevis kallare, enl. uppgift i radio 3—8 gr under normalt och ganska snörik. Den 11 var marken snötäckt till slädföre och 15 gr kallt på morgonen. Snöplogning den 24. Vårfrudagens morgon 6 gr kallt, snö låg knädjup i skogen. Till den 29 hade snö fallit till fullt slädföre. Den 30 fanns snödroppar under snön.

April var som sig bör ganska ostadig. Till den 15 var mest snöslask. Från den 15 vackert och varmare, den 20 åska på avstånd. Mot slutet av månaden kallare, den 28 nattfrost, den 29 snöbyar och den 30 hård vind, kyligt och nattfrost.

Maj. Den 1 och 2 var kyligt med nattfrost och lätta snöbyar. I övrigt var månaden kylig och regnig, vårbruket hade knappast börjat den 15 och träden hade endast knoppar. Den 31 började morellbärsträden blomma men löven på skilda trädslag voro icke fullt utslagna. Vårbruket pågick över denna månad. Ofta hördes åska.

Juni. Den 1 och 2 åska, regn och hagel, den 3 nattfrost med is i vattenskålar, 3—4 gr varmt på dagen. Från den 4 till den 10 vackert och varmt och vårbruket pågick på flera platser, då det var upp till 22 gr varmt. Så några dagar med regn men åter vackert till den 18. Natten till den 19 åska på avstånd och rikligt regn. Den 20 vackert, den

lade sen länge på Bergs vackra kyrkogård. Själv var hon pensionerad men bodde ensam kvar i den idylliska stugan där riktblommande pelargonier lyste upp de små fönstren och bibeln låg på köksbordet för flitig läsning sedan släktled tillbaka.

Så griper generationer in i varandra som länkar i en kedja fortplantande anlag och sedvänjor.

Aina Hedener.

21 regn. Vidare regn den 25 och 29 och den 30 åska, regn och hagel hela dagen.

Juli var ovanligt regnig och hade följande regndagar, åtminstone med skurar: Den 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 17, 20, 21, 24, 27, 28 och 29, därav med åska den 1, 8, 9, 17, 20, 24, 27 och 29. Den 27, som var 7-sovare-dagen mulen och regnig med åska på avstånd och störtregn på e. m. De övriga dagarna i månaden voro något så när vackra och höet kunde hjälpligt inbärgas.

Aug. Följande dagar regn eller regnskurar: 1, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 29, 30. De övriga dagarna uppehållsväder fast oftast mulet.

Sept. Första hälften av denna månad var mest regnig men den senare hälften var ganska vacker.

Okt. I huvudsak var okt. förhållandevis vacker, i synnerhet första hälften med särskilt vackert brittsommarväder, då stråsäden i allmänhet blev avskuren. Den 16, 17 och 18 voro något regniga, den senare med stormbyar. Övriga dagar i månaden mest uppehållsväder.

Nov. Till den 10 uppehållsväder och vackert för årstiden, då skörden i allmänhet inbärgades, men den 12 och 13 snöblandat regn med marken snövit. Den 16 var det 7 gr kallt och från den 18 åter snöfall några dagar så att den 22 var fullt slädföre, om så hade förekommit. Den 24 riklig rimfrost och —8 gr. Så mildare med några plusgr t. o. m. den 29, då marken var snöfri. Andersdagen, den 30, blev det 4—5 gr kallt och något snö, Anders braskade.

Dec. Den 1 minus 8 gr men därefter till den 15 i huvudsak ganska vackert för årstiden med några plusgr. Den 16 snö och —3 gr. Från den 18 till månadens slut ofta snö och mellan 5 och 15 gr kallt. Julafon —12 på morgonen och —6 e. m. rimfrost och något snöfall. Juldagen —10 på morgonen och 6 e. m. klart, lugnt, lätt snöfall. Från den 26 till mån. slut mellan 4 och 12 gr kallt. Snöfall mest varje dag och snödjupet nyårsafon var c:a 35 cm. Träden hårt snötyngda.

Som helhet om sommarens väder kan detta sammanfattas som ovanligt regnigt och solfattigt. På grund härav blev i allmänhet icke stråsäden mogen utan avskars ganska grön, trots mycket sen skördetid. Skördeskadorna blevo avsevärda. Åskväder har ofta förekomit såväl i närheten som i omgivningarna.

Hänt i Berg 1962

Jan. 1. Vid nyårsdagens högmässa höll kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson sin inträdespredikan för församlingen.

Föregående dag, nyårsafton, firades gudstjänsten i Bergs kyrka som ljusmässa och förrättades av kyrkoherde Erik Asplund. Efter som kyrkoherden lämnar Bergs församling som präst, där han varit verksam i fyra år höll han ett särskilt tal till församlingsborna och tackade för den goda samhörighet, som varit rådande. Kyrkoherden kvarstår dock alltför som församlingens kyrkoherde, men flyttar till Aneboda församling.

Jan. Då kyrkoherde Erik Asplund med familj flyttade från Berg till Lammhult blevo de där välkomnade med ett samkväm i Sjöös matsalar, där även medlemmar ur pastoratskyrkorådet voro värdar. Kyrkoherdefamiljen Asplund välkomnades av representanter från Aneboda och Lammhult, vilka överlämnade blommor.

Jan. Bergs och Ormesberga socknars lokalkommitté för 1:sta majblomman höll årsmöte på Bergs säteri. Ända sedan 1925 har nämnda socknar samarbetat vid försäljning av 1:sta majblommor, men som den nya pastoratsindelningen åstadkommit att Berg och Ormesberga kommit i skilda pastorat ansågs lämpligast att kommittéerna arbetade var för sig. Inom Berg valdes till styrelse: Ordf. fröken Siri Alm, Bergslund, v. ordf. fru Ruth Asplund, Bergslund, kassör fru Margit Nilsson, Lädja, sekr. fru Ruth Petersson, Hagadahl och övrig ledamot fru Gunilla Skogström, Bergs säteri.

Jan. 17. Fru Nelly Kristoffersson, Skärshult, Lammhult, berättade på välformat sätt i radio om författarinnan Elin Wägner. Dessa båda damer hade blivit särskilt goda vänner genom de skildringar och uppteckningar från bygden, som fru Kristoffersson skrivit i ortstidningarna och vilka givit Elin Wägner vissa uppslag i hennes författarskap. Enl. ref. skall en del händelseförlopp i "Vinden vänder blad" vara hämtade från Skärshultsbygden. Ett urval av Nelly Kristofferssons skildringar är detta år sammanförda i bokform, "Vid Stråkens Stränder", och är utgivna med bidrag från Längmanska kulturfonden och utgör nu med sin trogna ortsbetonade framställning ett värdefullt stycke kulturhistoria, något som Elin Wägner på sin tid hade öppen blick för.

Jan. Inom Lammhults Hemvärnsområde har under senare tid anordnats skyttetävlingar om ett armégevär, vilket Lammhultsområdet erövrat i tävling med samtliga områden i Kronobergs län. Gevåret erövrades av handl. Erik Johansson, Bergslund, vilken uppnått sammanlagt högsta resultat, 271 poäng.

Febr. Bergs kyrkokör höll årsmöte. Medlemsantalet är 18. Kören har haft 27 repetitioner och gjort en sällskapsresa till Landsbro, Fröderyd och Värnamo. Ordförande och dirigent är kantor Einar Arvidsson och kassör Erik Andersson, Hult.

Febr. 4. Bergs CP-avdelning höll årsmöte. Till styrelseordf. valdes hemmansäg. Göte Andersson, Bredhult.

Febr. Bergslunds GoIF höll årsmöte. Som det detta år är 30 år sedan föreningen bildades beslöts att under sommaren högtidligt hålla detta minne. Till ordf. omvaldes John Holgersson, sekr. Gösta Ek och kassör Harry Nilsson.

Febr. Bergs SLU-avdelning höll årsmöte. Till ordf. valdes Folke Johansson, L. Rösås, v. ordf. Britta Persson, Ernatorp, sekr. Barbro Algotsson, Hjulatorp, kassör Harry Nilsson, Holma.

Mars 25. Norrvinge kretsloge av IOGT höll årsmöte i Tolg. Kretstemplare Oscar Palm, Berg, vilken under 22 års tid varit ordförande inom Norrvinge kretsloge lämnade vid årsmötet denna befattning och blev högtidligen avskedshyllad. Till kretstemplare valdes herr Ernst Johansson, Asa.

Mars 27. Då kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson med familj denna dag flyttade till Berg blevo de på kvällen varmt välkomnade vid ett samkväm i prästgården. Närvarande voro ledamöter i församlingens och pastoratets kyrkoråd, kantor och kyrkobetjäning. Närvarande voro också kyrkoherde och fru Asplund. Tal hölls av kyrkoherde Asplund och kantor Arvidsson. Kyrkoadjunkt Jonsson tackade för välkommandet och som avslutning följde en andaktsstund.

April. En utbildningskurs för begravningsentreprenör på Graninge stiftsgård utanför Stockholm har genomgåts av bl. a. Bengt Ivar Petersson, Lammhult.

April. IOGT-logen Förgät mig ej höll årsmöte varvid förekom val av funktionärer

och till LT valdes Kjell Palm. Medlemsantalet var 49.

Maj 1. Edvin Petersson, Hagtorpet, som under 38 år tjänstgjort som kyrkovaktmästare i Berg, avgick med pension från denna befattnings. Vid 25 års ålder började han sin tjänstgöring vid Bergs kyrka, först som ringare och sedan som vaktmästare och har under alla de år, som han tjänstgjort, plikttröget, med nit och reda fullgjort sina uppgifter.

Sonen Bengt Ivar Petersson efterträdde sin fader som kyrkovaktmästare.

Maj 15. "Kvinnohatsforskare fick Elin Wägenerstipendium." Så lydde en rubrik i en huvudstadstidning. Detta stipendium, som i år utdelades för åttonde gången och bland 40 sökande från ett 15-tal länder tilldelades nedanstående tvenne forskare vardera 5 000 kr: Fil. mag. Kaarle Hirvonen, Finland, för forskning om kvinnohatsmaterialet i den antika och medeltida grekiska litteraturen. Den andre stipendiaten blev docent Gunnar Qvist, lektor i Alingsås, för en undersökning av olika löneprinciper i Sverige omkr. 1850—1919.

Maj 18. Vid senaste kommunalnämndssammanträde tillstyrkte KN bl. a. att Bergs församling får köpa Lädja skola för 100 kr med förutsättning att Lammhults hemvärnsområde får begagna den mindre salen för material. — Postdirektionen ämnade föreslå poststyrelsen indragning av poststationerna Bergslund och Ugglehult att ersättas med lantbrevbäring. KN tillstyrkte.

Maj 26. Kmt har beviljat Bergslunds bygdegårdsförening statslån med 45 000 kr för ombyggnad av bygdegården. Av lånet skall 36 000 kr utgöra räntefri stående del och resten återbetalas inom 25 år.

Maj. En övning i hygesbränning hade anordnats av Lammhults brandkår och reservbrandstyrkan i Lammhult å marker tillhöriga Lars-Johan Pehrsson i Ernatorp. Övningsledare var brandchef Lundgren och v. brandchef Danielsson, Lammhult.

Juni 10. Vid pingstdagens gudstjänst i Bergs kyrka fick förutvarande kyrkovaktmästaren, Edvin Petersson, Hagtorpet, mottaga Patriotiska Sällskapets silvermedalj, största storleken, för långvarig och trogen tjänst i anledning av att han den 1 maj avgått med pension efter 38 års tjänst som kyrkovaktmästare i Berg. Medaljen överlämnades med tal av kyrkoherde Asplund. Vidare talade också kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson. Närvarande var också förre kyrkoherden i Berg,

Artur Johnsson, Växjö. Samtidigt välkomnades den tillträdande vaktmästaren, Bengt Ivar Petersson, den föregående son.

Juni 20. Hembygdsföreningen hade ordnat med ett gammaldags slättergille i Hembygds-parken. Ett trettiotal slätterkarlar och räfserskor samlades där och med god vana blev parken avslädd och räfsad på några timmar. Efteråt samlades deltagarna i storstugan till slättergröt, smörgås och kaffe, gröt-rim och gemytlig sammankomst.

Juni 28. Från Bergs Hembygdsförening uppvaktades pensionärerna på Väremsgården i Lammhult med kaffe och ostkaka. Pastorsadjunkt Ingvar Jonsson, Berg, höll en kort andaktsstund. Föreståndarinnan syster Elsie Karlsson tackade för uppvaktningen.

Juli 1. Postförhållanden inom Berg har denna dag omlagts i det att poststationerna i Bergslund och Ugglehult indragits och ersatts med bilburen lantbrevbäring. Bergslund kvarstår dock som inlämningsställe till nyår. Lantbrevbärare Edvin Karlsson, Fagerås, Lidnäs, vilken kört posten sedan den 1 okt. 1932 avgick med pension vid månadsskiftet juni—juli.

Juli 7. Fröken Kerstin Karlsson, Rydäng, Lädja, blev uttagen bland de nio kandidaterna i den riksomfattande tävlingen "Sveriges Honnörsflicka 1962", vilken tävling för sjunde gången arrangerats av veckotidningen Säningsmannen och Räddningskåren och har till ändamål att hedra en flicka, som i hem, förvärvsarbete eller på annat sätt gjort själv-uppoffrande insatser och utgör ett gott föredöme för svensk ungdom.

Till honnörsflicka valdes en annan av de nio från annat landskap, men Kerstin Karlsson fick ett vackert halsband som hedersbevis.

Aug. 1. I anslutning till den kyrkliga ungdomsveckan var församlingsafton anordnad i kyrkskolan. Kyrkoadjunkt Jonsson ledde sammankomsten, som upptog underhållning, sång, musik, servering. En ljusbildserie kallad "Livets regler" visades och till dessa talade kyrkoadjunkt Jonsson.

Aug. 6. Elvaårige Börje Danielsson, Lövhult, uppvisade på Smålandspostens redaktion i Växjö ett jätte stort eklöv, som han funnit på en ek därhemma. Lövet mätte 33 cm långt och 25 cm brett och väckte uppmärksamhet på redaktionen med fotografering av såväl blad som finnaren.

Aug. Under veckohelgen kring den 19 var sommarläger för IOGT-scouterna i Berg och Moheda anordnat i Frälsegården vid sjön

Stråkens strand. Flera tävlingar och praktiska övningar genomfördes jämte annan lägerverksamhet.

Aug. 23. Hästpremiering på Bergs säteri. Något över 50 hästar uppvissades. Från Berg premierades 12 st., däribland 2 st. hingstar, samtliga tillhöriga godsägare Sven Skogström samt vardera en tillhöriga Sören Lundkvist, Ekenäs, och Elis Holm, Lädja.

Sept. 12. Bergs kyrkliga syförening besökte Varendsgården i Lammhult och bjöd pensionärerna på kaffe, hembakta kakor och ostkakor. Kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson höll andaktstund och kantor Arvidsson, Berg, sjöng solo till eget pianoackompanjemang.

Sept. 16. Vid landstingsmannavalet avlämnades i Berg följande röster: Högern 112, Centern 211, Folkpartiet 13, Socialdemokraterna 89 och kommunisterna 2.

Sept. 29. Enligt förslag till stat för Lammhults kommun skall kommunalskatten för 1963 utgöra 9 kr pr skattekrona.

Enl. ref. kommer kommunens skulder vid årets slut att uppgå till 3.361.225 kronor.

Sept. 30. Kyrkobesökare och andra intresserade samlades i Hembygdsgården efter gudstjänstens slut till s. k. kyrkkaffe. Kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson höll ett uppmärksammat anförande om hemmet och hemmets betydelse, såväl för den enskilde som i gemenskap. Detta i anslutning till Hembygdsgårdens karaktär av hem.

Okt. Förberedelser till bildandet av ett jaktvårdsområde i Berg har varit igångsatt under sommaren. I juni hölls ett sammanträde med ansökan till Länsstyrelsen om att få området fastställt. Då så skett hölls i okt. sammanträde hos hemmansäg. Lars-Johan Pehrsson, Söreskog, för val av styrelse och övriga ärenden. Området skall omfatta byarna Björka, Ernatorp, Vinninge, Hjulatorp, Torshult, Bergs Säteri och pastoratets marker. Ordf. blev Lars-Johan Pehrsson, Söreskog.

Okt. 21. Vid kyrkostämman i Berg bestämdes utdebiteringen för kyrkliga ändamål till 1:30, lika med föreg. år. Kyrkliga församlingen hade blivit erbjuden att köpa Lädja skola för 100 kr med förbehåll att hemvärnet finge disponera lilla salen. Stämman antog erbjudandet med tacksamhet.

Nov. 16. Albert Bonniers förlag fick med anledning av 125-årsjubileet mottaga en födelsedagspresent av tjänstemän och arbetare. Presenten utgjordes av Siri Derkerts porträttskulptur av Elin Wägner, vilken skulp-

tur nyligen varit utställd på Biennalen i Venedig.

Dec. 31. Namnet BERGSLUND stämplades för sista gången på poststationen Bergslund, vilken denna dag definitivt indragits och ersatts med lantbrevbäring.

✱

På kyrkogården i Berg har uppsatts några gamla järnkors, vilka tidigare tjänat som gravvårdar över avlidna församlingsbor. Järnkorsen härstammar troligen från den tid, då kyrkogården anlades och har nu renoverats och blivit uppsatta på ett särskilt område på kyrkogården, där prydnadsbuskar planterats som bakgrund, vilket ger ett vackert intryck åt det hela. Smidesmästare Robert Signahl har på ett utmärkt sätt utfört renoveringen.

✱

Husförhören i Berg har under året återupptagits i större omfattning än tidigare. Sälunda har husförhör hållits med rotar, som icke haft husförhör på över 20 år, alltså en verklig renässans, och därtill i hemmen. I Bergs Hembygdsgård, som också på sitt sätt är ett hem, var den 17 okt. på kvällen pålyst till husförhör med Herregårds, Björka och Ernatorps rotar. Storstugan blev till sista plats fylld av rotebor och i den stora öppna spisen brann storvedsbrasa. Kyrkoadjunkt Ingvar Jonsson höll "förhöret", som mera präglades av förklaring och samtal om kristendomskunskap. Efteråt följde kaffeservering och som helhet en trivsamt sammankomst.

✱

Socknens ordinarie hemvårdarinna har under året varit fröken Olga Leijon. Verksamheten har i första hand omfattat Bergs socken men även under vissa förhållanden stor-kommunen i övrigt.

Bergs lottaförenings verksamhet har under året bedrivits i vanlig omfattning.

✱

Hemvärnet har likaledes haft livlig verksamhet.

Nybyggnader under året

Doktorinnan fru Eva-Mari Köhler, Lund, har uppfört en vacker villa på Högsåkersbacken i Hjulatorp, där Bergs skytteförening tidigare haft sin flaggstång placerad och där den gamla förnåma vida beryktade hållristningen ligger. Platsen har en hänförande ut-

sikt över Bergsjön med omgivande bygd och socknar.

Godsägaren Sven Skogström på Bergs herrgård en modern villa mitt för den gamla herrgårdsbyggnaden fast på andra sidan om stora vägen.

Hemmansägaren Gustav Johansson Lädja Brodsagård har på sin gård uppfört ett modernt bostadshus.

Hemmansägaren Ragnar Johansson Fagerås har uppfört en tidsenlig ladugård.

Födda under år 1962

Marina Iréne, f. 3/1, dotter till jordbr.arb. Erik Sigvard Åkerman och h. h. Astrid Marianne f. Liljefors, Bergs Herrgård.

Hans Erik Göran, f. 28/5, son till hem.äg. Erik Gustav Sigvard Gustavsson och h. h. Evy Kerstin Maria f. Nilsson, Rösås.

Karl Gustav Holger, f. 31/5, son till arr. Anders Vilhelm Andersson och h. h. Ingrid Alis Linnéa f. Johansson, Hult.

Britt Carita Marlene, f. 18/8, dotter till hem.äg. Per Gustav Rune Persson och h. h. Gunbritt Sara Iréne f. Nilsson, Sandvik Skrivaregård.

Carina Ingrid Birgitta, f. 5/11, dotter till arr. Harald Tryggve Johansson och h. h. Måard Lilian f. Johansson, Fagerås.

Britta Inga-Lill Marie, f. 13/11, dotter till maskinsnick. Ernst Gunnar Valfrid Gustavsson och h. h. Britta Maria Gunborg f. Olofsson, Björka.

Maritha Åsa Katarina, f. 14/12, dotter till målare Stig Ingvar Harald Söderström och h. h. Vinny Viola Henrietta f. Landgren, Lädja.

Döda under år 1962

9/5 f. d. jordbr.arb. Johan Oskar Vilhelms-son, Bölsmåla, född 7/5 1875.

27/8 änkefru Augusta Matilda Eriksson f. Rudquist, Lädja, född 24/1 1879.

28/10 skogsarb. Sven Gösta Svensson, Las-sagård, född 11/6 1916.

4/11 f. d. godsägaren Knut Gustav Birger Skogström, Bergs Herrgård, född 1/8 1879.

13/11 handl. Anders Göran Nilsson, Mat-kull, född 13/5 1900.

20/11 Anna Sara Signal f. Lundberg, född 28/11 1887, maka till hem.äg. Axel Oskar Signal, Toresgård.

14/12 änkefru Alida Astrid Elise Peters-son, f. Nilsson, Holma, född 30/1 1891.

Konfirmerade år 1962

Den 28 juli konfirmerades följande ung-domar från Berg i Bergs kyrka och dagen därpå gingo de till sin första nattvards-gång:

Bernt Johan Ulf Johansson, Hjulatorp, född den 20/5 1948;

Bengt Sune Harry Danielsson, Lövhult, född den 26/9 1948;

John Ingemar Karlsson, Lädja, född den 29/4 1947;

Maj Ingegerd Karlsson, Lädja, född den 10/7 1948;

Ann-Kristin Gustafsson, Hjulatorp, född den 30/12 1948;

Elsie Elisabet Almquist, Björka, född den 15/5 1948;

Elsa Inga-Britt Böljemark, Lädja, född den 16/12 1948;

Anita Karin Kristina Blomberg, Bråt, född den 11/2 1948;

Gerd Agnes Yvonne Svensson, Slätthult, född den 8/9 1948.

Folkmängden i Berg 1962

Den 31 dec. 1961 utgjorde folkmängden 350 män och 330 kvinnor, tillsammans 680 personer och den 31 dec. 1962 340 män och 319 kvinnor, tillsammans 659 per-soner. Församlingen har alltså under året minskat med 21 personer.

Kollekter och gåvor under år 1962 i Bergs församling

Kollekterna, som upptogs i Bergs kyrka under år 1962 uppgick till 8.154 kronor. Därtill kommer 1.379 kr., som insamlats medelst listor till hjälp åt Polens evan-

gelisk-lutherska kyrka. Bland kollekterna intar Svenska Kyrkans mission en särställning. Kollektorna på Trettondag Jul och Missionsdagen inbringade tillsammans 2608 kronor. Därefter kommer kollekterna till Lutherhjälpen och Kyrkohjälpen på tillsammans 1.662 kronor.

Bergs kyrka har i gåvor vid skilda tillfällen under året fått mottaga 561 kr., och till Bergs kyrkas Blomsterfond har givits 1.445 kr.

☆

Bergs Skytteförening

År 1962 var för Bergs Skytteförening dess sextiotredje verksamhetsår, och föreningen har under det gångna verksamhetsåret i sedvanlig omfattning bedrivit övnings- och tävlingsskjutningar, varvid avlossats med gevär 4.900 skarpa skott och med automatvapen 1.290.

Skytteåret avslutades den 9 dec. med av föreningen anordnad kretsfältskjutning.

Föreningens medlemmar har under året ökat med en och uppgår vid årets slut till 46 varav 5 hedersledamöter.

Som ordförande har under året Gunnar Gustafsson fungerat.

Gunnar Gustafsson har under året uppfyllt fordringarna för kompetens till HAB och har därmed 3 kompetenser, och alltså erövrat detta märke.

Vid föreningens årsmöte under våren 1963 minnestalade föreningens hedersordförande Gustaf Hörberg för den avlidne hedersledamoten och tidigare föreningens ordf. Magni Petersson, och minde därvid särskilt om Magni Peterssons förtjänstfulla intresse för Bergs Skytteförening, varpå hans minne ägnades en tyst minut.

Skr.

Befolkningsutvecklingen i Berg under hundra år

Landsbygdens avfolkning har varit ett stående samtalsämne nu under lång tid och är det alltså. Hur denna utveckling, eller rättare avveckling ter sig rent siffermässigt är dock inte utan vidare klart. För att få besked har man att gå till källorna, som i detta fall är församlingsböckerna, in- och utflyttningsböckerna samt födelse- och dödböckerna. Här följer en kort sammanställning av vad dessa urkunder ha att säga om befolkningsutvecklingen i Berg under tiden 1861—1960.

Vid betraktande av dessa siffror finner vi, att under hela denna tid har församlingen stadigt haft mindre antal inflyttade än utflyttade. Det sammanlagda inflyttningsunderskottet under dessa hundra år uppgår till 1.207 personer, nära nog lika många, som det fanns innevanare i Berg vid periodens början. Här en sammanställning i tioårsperioder av inflyttade och utflyttade:

År	Antal inflyttade	Antal utflyttade	Därav till Amerika	Inflyttnings- underskott
1861—1870	508	605	56	97
1871—1880	455	661	32	206
1881—1890	327	558	137	231
1891—1900	353	509	33	146
1901—1910	256	359	38	103
1911—1920	317	375	6	58
1921—1930	410	424	7	14
1931—1940	318	397	—	79
1941—1950	303	448	—	145
1951—1960	201	329	—	128

Det underskott, som uppkom genom utflyttning, har tidvis kompenserats av födelseöverskott. Detta överskott har dock efter 1880 minskats undan för undan för att under sist förflutna årtiondet förbytas i ett kraftigt underskott. Därmed har situationen blivit verkligt kriserad, då minskning skett genom underskott både ifråga om inflyttade i förhållande till utflyttade och födda i förhållande till döda. Antalet

SPARA
KRÖNIKAN!

födda och döda uppgick under ifrågavarande tioårsperioder till följande:

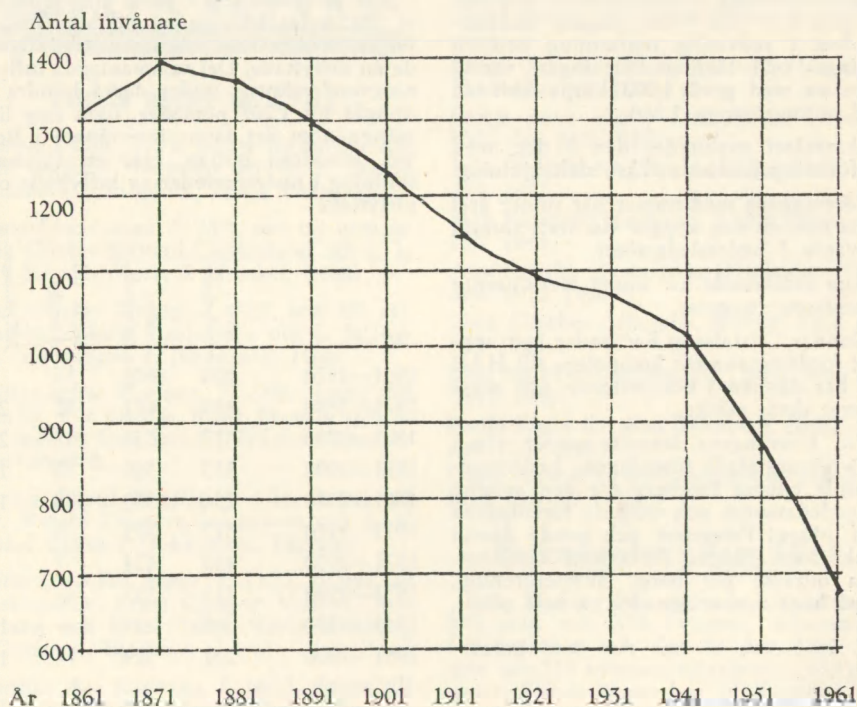
År	Födda	Döda	+ eller -
1861—1870	463	305	+158
1871—1880	424	232	+192
1881—1890	322	174	+148
1891—1900	268	200	+68
1901—1910	225	193	+32
1911—1920	176	171	+5
1921—1930	193	167	+36
1931—1940	159	145	+14
1941—1950	123	120	+3
1951—1960	67	127	-60

Som framgår har antalet födda sjunkit kraftigt inte bara realt utan också procentuellt under periodens senare årtionden.

Även antalet döda har gått ner, men inte på långt när i samma takt, och under de senaste årtiondena har en höjning här skett om icke av de reala talen så av de procentuella.

Antalet innevånare år 1861 uppgick till 1.335 och steg under 1860-talet till 1.396. Därefter har det oavbrutet minskat och utgjorde den 31 dec. 1961 680 personer. Minskningen gick relativt sakta till och med 1930-talet, men under de två sista årtiondena har minskningen varit nästan lika stor som under de sju närmast föregående. Om förändringen av antalet innevånare i församlingen tecknas schematiskt, får vi följande kurva:

Ingvar Jonsson.

Redaktionskommitté:

Johan Johansson, Målen, Lidnäs, Flory Gate, Rösås, Lammhult, Edvin Karlsson, Ramsås, Lidnäs. * Redaktionskommittén tillhandahåller krönikan och även äldre årgångar sedan år 1944. Pris resp. 1:—, 2:— och 3:— kr.